

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

ПРОГРАМА

для 10–11 класів

загальноосвітніх навчальних закладів
з українською мовою навчання

Авторський колектив програми:

голова – учитель-методист зарубіжної літератури **Л. П. Юлдашева**; *наукові консультанти* – д. філол. н., проф. **О. М. Ніколенко**, д. пед. н., проф. **О. О. Ісаєва**, д. пед. н., проф. **Ж. В. Клименко**, к. філол. н., проф. **Ю. І. Ковбасенко**, к. пед. н., ст. наук. співр. **В. В. Снегірьова**, к. пед. н., доц. **А. О. Мельник**, к. пед. н., доц. **О. В. Орлова**, ст. викл. **О. К. Бицько**, *члени групи* – учителі-методисти зарубіжної літератури **О. В. Гученко**, **І. І. Звершховська**, **Ж. В. Костюк**, **В. Г. Макаренко**, **Н. В. Онищенко**, **Н. І. Підгорна**, **О. В. Пітерська**, **Т. П. Сегеда**, **О. О. Семенюк**, **І. О. Смірнова**, **С. О. Тіхоненко**, **В. Г. Туряниця**.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Без книжок неможливо зберегти мир і людяність, неможливо побудувати цивілізований світ.

Ернест Гемінгвей

Передача чужомовної поезії, поезії різних віків і народів рідною мовою збагачує душу цілої нації, присвоюючи їй такі форми і вирази чуття, яких вона не мала досі, будуючи золотий міст зрозуміння і спочування між нами і далекими людьми, давніми поколіннями.

Іван Франко

Програму розроблено на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392) з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 р. № 462), Програми із зарубіжної літератури для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (2012 зі змінами 2015–2017 рр.) та відповідно до Концепції Нової української школи (2016).

Програма створена в межах всеукраїнського Учительського проекту 2016–2017 рр., до якого долучилися передові вчителі, науковці, методисти й широка громадськість. У програмі враховано позитивний досвід програмотворення України та Рекомендації Європейської Ради.

Навчання зарубіжної літератури в основній школі спрямоване на досягнення **мети** загальної середньої освіти, яка полягає в розвитку та соціалізації учнів, формуванні їхньої національної свідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких навичок і навичок життєзабезпечення.

Випускник середньої школи – це патріот України, який знає її історію; є носієм української культури, поважає культуру інших народів; компетентний мовець, який вільно спілкується державною мовою, володіє також рідною (у разі відмінності) й однією чи кількома іноземними мовами, має бажання і здатність до самоосвіти, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті, здатний до підприємливості й ініціативності, має уявлення про світобудову, бережно ставиться до природи, безпечно й доцільно використовує досягнення науки й техніки, дотримується здорового способу життя.

Мета вивчення зарубіжної літератури в старшій школі – розвиток ключових і предметних компетентностей учнів у процесі читацької діяльності, заохочення школярів до розширення кола читання, осягнення духовної цінності та осмислення поетики літературних творів різних епох і країн, поглиблення культурно-пізнавальних інтересів учнів, усвідомлення ними виняткової ролі художньої літератури в сучасному світі, виховання в учнів поваги до культурних надбань свого та інших народів, формування творчої особистості громадянина України з високим рівнем загальної культури, гуманістичним світоглядом, активною життєвою позицією, національною свідомістю.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в 10–11 класах:

- розвиток мотивації до читання творів зарубіжної літератури;
- поглиблення знань учнів про літературу як мистецтво слова;
- засвоєння за допомогою художньої літератури історії, культури, моральних та естетичних цінностей інших народів;
- формування духовного світу учнів, їхніх світоглядних переконань, громадянських якостей;
- утвердження за допомогою засобів художньої літератури національних і загальнолюдських цінностей;
- розвиток умінь вільно спілкуватися в різних ситуаціях, формулювати й обстоювати власну думку, вести полеміку, оцінювати життєві явища та виражати ставлення до моральних, суспільних проблем, відображених у класичних і сучасних творах.
- ведення діалогу із книжкою, досягнення взаєморозуміння й налагодження взаємодії з іншими людьми;
- вироблення вмінь орієнтуватися в потоці різноманітної інформації українською та іноземними мовами, у світі класичної й сучасної літератури;
- розвиток уявлень про вітчизняну перекладацьку школу та внесок її видатних представників;
- розширення обріїв володіння рідною мовою через сприйняття україномовних перекладів художніх творів;
- розкриття значення художньої літератури як могутнього чинника єднання та розвитку української нації;
- використання сучасних цифрових технологій для розширення кола читання;
- формування умінь здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність (знаходити, сприймати, аналізувати, оцінювати, систематизувати, зіставляти різноманітні факти й відомості);

- застосування в різних життєвих ситуаціях знань, умінь і навичок, набутих у процесі вивчення зарубіжної літератури;
- удосконалення навичок самостійної навчальної діяльності та самоконтролю;
- розвиток художньо-образного мислення, інтелектуальних і творчих здібностей учнів, а також їхньої емоційно-духовної сфери, естетичних смаків, загальної культури.

Вивчення зарубіжної літератури в 10–11 класах забезпечує такі **функції предмета**:

- 1) *пізнавально-ціннісну* (пізнання людини й світу за допомогою художньої літератури, формування ціннісних орієнтирів особистості в період її становлення);
- 2) *естетичну* (розвиток цілісних естетичних уявлень про специфіку мистецтва слова й перебіг літературного процесу, естетичного смаку, умінь визначати художню цінність творів);
- 3) *розвивальну* (розвиток розумових і творчих здібностей, самостійного критичного мислення, індивідуального стилю пізнавальної діяльності, навичок роботи з книжкою, комп'ютером із метою розширення кола читання, формування культури спілкування рідною та іноземними мовами);
- 4) *соціально-адаптаційну* (соціокультурна адаптація особистості до умов сучасного інформаційного суспільства);
- 5) *виховну* (виховання високих моральних і громадянських якостей, національної свідомості, відповідальності за збереження духовних надбань України й людства).

Відповідно до **Концепції Нової української школи** учні загальноосвітніх навчальних закладів мають не тільки опанувати зміст дисциплін, а передовсім набути необхідних для життя в суспільстві умінь і навичок, важливих для всебічного розвитку особистості, її подальшого становлення, морального та професійного зростання. Компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні освіти (Національний освітній глосарій, 2014). Компетентність – це набуті реалізаційні здатності особистості до ефективної діяльності.

Компетентнісний підхід, покладений в основу Концепції Нової української школи, полягає у підготовці учнів до сучасного життя та майбутньої діяльності, у цілеспрямованому формуванні в них ключових і предметних компетентностей.

Компетентнісний підхід забезпечує настанову не на процес навчання, а на досягнення особистого результату учня. Компетентнісний підхід кардинально змінює освітню роль учня – із реципієнта (того, хто сприймає інформацію) він перетворюється на активного учасника освітнього процесу, самостійного суб'єкта навчальної діяльності, котрий здобуває, перевіряє, обробляє та використовує інформацію. За допомогою індивідуальних зусиль і творчого пошуку учень обирає власну траєкторію не тільки в певній галузі, а й у житті. Компетентнісний підхід дає змогу сформувати творчу й активну особистість із вільною свідомістю, прагненням до постійної самоосвіти, до нових вершин у різних видах діяльності.

Принципи компетентнісного підходу:

- розширення прав і можливостей учнів у пізнавальній діяльності;
- формування власної траєкторії навчання;
- концентричне розширення компетентностей (крок за кроком нарощування знань, умінь, навичок);

- зв'язок навчального процесу із сучасним життям;
  - настанова на самостійне мислення і творче самовираження учнів;
  - оцінка й самооцінка діяльності;
  - виявлення перспективи вивчення предмета;
  - систематизація, узагальнення, творче осмислення вивченого;
  - підвищення інтересу до процесу навчання;
  - стимулювання до свідомого вибору майбутньої професії;
  - формування потреби творчої реалізації в суспільстві, набуття умінь і навичок, необхідних для життя.
- Ключові компетенції** – універсальні компетенції, що не залежать від предметної сфери, натомість важливі для успішної діяльності, подальшої реалізації особистості в житті.
- Відповідно до Рекомендацій Європейської Ради засобами предмета «Зарубіжна література» мають бути сформовані такі **ключові компетенції**: 1) спілкування державною мовою; 2) спілкування іноземними мовами; 3) математична компетентність; 4) компетентність в природничих науках і технологіях; 5) інформаційно-цифрова компетентність; 6) уміння вчитися; 7) ініціативність, і підприємливість; 8) соціальна та громадянська компетентності; 9) обізнаність та самовираження у сфері культури; 10) екологічна грамотність і здорове життя.

Роль зарубіжної літератури у формуванні ключових компетенцій

	Ключові компетенції	Компоненти
1	Спілкування державною мовою	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сприймати, розуміти, критично оцінювати, інтерпретувати інформацію державною мовою; • усно й письмово глибше розуміти поняття, розповідати про літературні факти, висловлювати думки й почуття, обстоювати погляди. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поцінування української мови як державної – чинника національної ідентичності; • використання української мови у різних сферах життя; • розширення знань, умінь, навичок з української мови завдяки використанню ресурсів

<p>художньої літератури (текстів зарубіжних авторів в українських перекладах). Навчальні ресурси: ● літературні твори зарубіжних авторів в українських перекладах; ● монолог, діалог, дискусія, дебати.</p>		
<p>Уміння: ● читати й розуміти художні тексти іноземною мовою (за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі); ● зіставляти оригінальні тексти з українськими художніми перекладами. Ставлення: ● усвідомлення багатства рідної мови; ● готовність до міжкультурного діалогу, відкритість до пізнання різних культур; ● толерантність щодо різних культур і традицій. Навчальні ресурси: ● літературні твори (цілісно, у фрагментах) іноземними мовами (які вивчаються в школі); ● літературні твори зарубіжних авторів у класичних і сучасних українських перекладах; ● сайти зарубіжних письменників, літературних музеїв світу.</p>	<p>Спілкування іноземними мовами</p>	<p>2</p>
<p>Уміння: ● розвивати абстрактне мислення; ● установлювати причинно-наслідкові зв'язки; ● виокремлювати головну та другорядну інформацію; ● формувати визначення; ● будувати гіпотези; ● перетворювати інформацію з однієї форми в іншу (текст – графік, таблиця, схема, презентація тощо). Ставлення: ● прагнення висловлюватися точно, логічно та послідовно; ● розуміння тенденцій, закономірностей, пропесів. Навчальні ресурси: ● схеми, таблиці, літературні мапи, презентації;</p>	<p>Математична компетентність</p>	<p>3</p>

1 У рубриці «Навчальні ресурси» запропоновано приклади тих засобів, методів, навчального матеріалу, які допоможуть розвинути відповідну компетентність.

		<ul style="list-style-type: none"> роздуми (визначення тези, добір аргументів, наведення прикладів, формулювання висновків); висунення гіпотези та її обґрунтування; інтернет-ресурси.
4	Компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> швидко й ефективно шукати інформацію; використовувати різні види читання для здобуття нових знань; здійснювати пошукову діяльність, словесно оформлювати результати досліджень; критично оцінювати результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури. <p>У творах літератури.</p> <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> готовність до опанування новітніх технологій; оперативне реагування на технологічні зміни; захист природного середовища. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> інноваційні технології навчання (інтерактивні, інформаційно-комунікаційні).
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> діяти за алгоритмом, скласти план тексту; використовувати інтернет-ресурси для отримання нових знань. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> задоволення пізнавального інтересу в інформаційному середовищі; критичне ставлення до медійної інформації; прагнення дотримуватися етичних норм у віртуальному інформаційному просторі. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> дописи в соціальних мережах і коментарі до них; інструментальні тексти (алгоритми, інструкції тощо); складання плану; аналіз медіатекстів (виявлення маніпулятивних технологій).
6	Уміння вчитися	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> визначати мету навчальної діяльності та способи її досягнення;

		<ul style="list-style-type: none"> ● планувати й організовувати власну навчальну діяльність; ● читати, використовуючи різні види читання: озаймовальне, вибіркоче, навчальне тощо; ● постійно поповнювати власний словниковий запас; ● користуватися різними джерелами довідкової інформації (словники, енциклопедії, онлайн-ресурси тощо); ● здійснювати самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію; ● застосовувати комунікативні стратегії відповідно до мети й ситуації спілкування. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● прагнення використовувати українську мову в різних життєвих ситуаціях; ● готовність удосконалювати власне мовлення впродовж життя, розвивати мовну інтуїцію; ● розуміння ролі художньої літератури для власного інтелектуального й духовного зростання. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● інструкції з ефективного самонавчання; ● довідкова література, пошукові системи; ● електронні мережеві бібліотеки.
7	Ініціативність і підприємливість	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● презентувати власні ідеї та ініціативи чітко, грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби; ● реалізувати комунікативні стратегії для формулювання власних пропозицій, рішень і виявлення лідерських якостей. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● готовність брати відповідальність за себе та інших; ● розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● тексти офіційно-ділового стилю (резюме, доручення тощо), самопрезентація, зразки реклами тощо; ● літературні твори, які містять моделі ініціативності.
8	Соціальна та громадянська компетентності	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано й грамотно висловлювати власну думку щодо суспільно-політичних питань; ● уникати дискримінації інших у процесі спілкування; ● визначати в літературних творах суспільно-політичний контекст, актуальні соціальні

		<p>проблеми та ідеї, приклади промадянських якостей в образах персонажів;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● розвивати критичне мислення. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● усвідомлення себе промадянським українцем; ● розуміння й утвердження демократичних цінностей; ● повага до закону та правових норм, зокрема до норм українського законодавства; ● утвердження права кожного на власну думку. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● інтерактивні технології навчання; ● художні твори, які містять суспільні проблеми й моделі державного устрою; ● суспільно-історичний контекст напрямів, течій, стилів, жанрів.
9	Обізнаність та самовираження у сфері культури	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● сприймати твори літератури в контексті культури доби; ● аналізувати та інтерпретувати літературні твори зарубіжних авторів в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей; ● демонструвати взаємодію літератури з іншими видами мистецтва, порівнювати літературні тексти з їхнім утіленням у живописі, кіно, музиці тощо; ● використовувати українську мову як державну для духовного, культурного й національного самовираження, дотримуватися норм української літературної мови та мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; ● створювати власні тексти різних жанрів, використовуючи відповідні зображально-виражальні засоби. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● любов до літератури й мистецтва як складників людської цивілізації; ● потреба читання літературних творів для естетичної насолоди та рефлексії над прочитаним; ● відкритість до міжкультурної комунікації; ● стійкий інтерес до світових культурних надбань. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● твори різних видів мистецтва; ● мистецькі проекти; ● сайти музеїв світу.

10	Екологічна грамотність і здорове життя.	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● не шкодити своєю діяльністю довкіллю; ● сприймати довкілля як життєдайне середовище; ● дбайливо ставитися до природи як важливого чинника реалізації особистості; ● дотримуватися здорового способу життя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● готовність зберігати природні ресурси для збереження та майбутнього; ● набуття знань (за допомогою художньої літератури) про цілісну картину світу та місце людини в ній; ● опанування традицій різних народів, позитивного досвіду збереження навколишнього середовища. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аналіз літературних текстів (епізодів) екологічного спрямування; ● усні / письмові презентації в межах дослідницьких проєктів.
----	---	---

Предметні компетентності зумовлені специфікою навчальної галузі та шкільного предмета. Предметні компетентності, що формуються засобами зарубіжної літератури, важливі для становлення та розвитку духовно-емоційного світу учнів, їхнього світогляду, моральних цінностей, громадянських якостей.

Вивчаючи зарубіжну літературу в старшій школі, учні мають набути таких предметних компетентностей:

- розуміння літератури як невід’ємної частини національної й світової художньої культури;
- усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу та місця в системі інших видів мистецтва;
- знання літературних творів, обов’язкових для текстурального вивчення та варіативних (за вибором учителя та учнів), осягнення творів у єдності змісту та форми, виокремлення складників та художніх особливостей творів (на рівні сюжету, композиції, образів, поетичної мови, жанру тощо);
- усвідомлення ключових етапів і явищ літературного процесу різних країн, зіставлення з українським літературним процесом;
- знання основних фактів життя та творчості видатних письменників, усвідомлення їхнього внеску в скарбницю вітчизняної та світової культури;
- оволодіння передбаченими програмою літературознавчими поняттями, застосування їх під час аналізу та інтерпретації художніх творів;
- розуміння специфіки оригіналу (за умови володіння іноземною мовою) та художнього перекладу твору (українською мовою);
- знання українських перекладів творів зарубіжної літератури, імен перекладачів та здобутків вітчизняної перекладацької школи;
- формування читачького досвіду та якостей творчого читача, здібності до створення усних і письмових робіт різних жанрів;

- орієнтування у царині класичної й сучасної літератури;
- порівняння літературних творів і явищ (окремих компонентів і цілісно);
- уміння оцінювати художню вартість творів, творчо-критично осмислювати їхній зміст, визначати актуальні ідеї, важливі для сучасності, тощо.

Компонентами компетентностей є когнітивний (знанневий), діяльнісний (практико-орієнтований) та ціннісний.

Складники предметних компетентностей (предмет «Зарубіжна література»)

Знанневий компонент	Діяльнісний компонент	Ціннісний компонент
<p><i>Учень / учениця</i></p> <p>знає ідейно-художній зміст літературних творів у контексті розвитку культури й суспільства;</p> <p>розуміє зміст прочитаного;</p> <p>називає літературні факти, явища, твори, імена письменників, перекладачів тощо;</p> <p>формулює визначення понять, власну думку;</p> <p>записує стислу (тези) й розширену інформацію (зокрема самостійно здобуту);</p> <p>поєнює літературні факти, явища, образи, теми, сюжети тощо;</p> <p>наводить приклади художніх засобів у творі, літературних фактів і явищ у контексті розвитку напрямів, течій, жанрів, стилів.</p>	<p><i>Учень / учениця</i></p> <p>Розпізнає літературні факти, явища, напрями, течії, жанри, стилі;</p> <p>розрізняє засоби художньої виразності, індивідуальні стилі митців;</p> <p>описує персонажів, їхні риси, поведінку, умови життя, соціально-культурний контекст;</p> <p>складає план (простий, складний), таблиці, будує схеми;</p> <p>порівнює літературні факти, явища, сюжети, теми, образи, мотиви, засоби художньої виразності, особливості національних літератур;</p> <p>аналізує літературні жанри, твори (цілісно та окремі аспекти);</p> <p>класифікує літературні факти, явища, образи тощо;</p> <p>характеризує образи персонажів, образ автора, установлене зв'язки художньої літератури й культури, суспільства, науки;</p> <p>визначає літературознавчі терміни й поняття, засоби художньої виразності, їхню семантику і функції в тексті;</p> <p>виконує творчі роботи різних видів;</p> <p>планує, прогнозує розвиток сюжетів, образів, тем, ідей тощо;</p> <p>дотримується правил усного й писемного мовлення, грамотно формулює думку, позицію;</p>	<p><i>Учень / учениця</i></p> <p>усвідомлює значення художньої літератури для сучасної людини й суспільства;</p> <p>обговорює прочитане;</p> <p>критично ставиться до інформації, формує власне бачення проблем;</p> <p>оцінює художню вартість творів класики й сучасності;</p> <p>висловлює судження щодо прочитаних літературних творів, образів, тем, сюжетів тощо;</p> <p>обстоює, аргументує власну позицію, думку;</p> <p>обрунтовує ідею, думку, гіпотезу;</p> <p>узгальнює набутий культурний досвід вивчення літературних творів;</p> <p>робить висновки щодо розвитку літератури в різних країнах, взаємозв'язків української та зарубіжних літератур, зв'язків літератури й мистецтва, значення української перекладацької школи в діалозі культур.</p>

	<p>виготовляє (самостійно) продукцію, пов'язану із вивченням зарубіжної літератури (малюнок, листівка, обкладинка, буктрейлер, презентація та ін.);</p> <p>уміло поводить себе в різних комунікативних ситуаціях;</p> <p>використовує набутий досвід вивчення зарубіжної літератури;</p> <p>уміє орієнтуватися в колі класичної та сучасної літератури;</p> <p>розв'язує завдання в різних життєвих ситуаціях на підставі набутого культурного досвіду.</p>	
--	---	--

Принципи укладання програми із зарубіжної літератури для 10–11 класів. У 10–11 класах розпочинається новий етап літературної освіти – **творчо-критичне читання**, який є логічним продовженням попередніх етапів (5–7 класи – прилучення до читання, 8–9 класи – системне читання).

Програма для 10–11 класів побудована на поєднанні таких підходів:

- **хронологічного** (історико-літературного);
- **концентричного** (розширення й поглиблення відомого раніше матеріалу);
- **жанрово-тематичного** (актуальні для молоді теми, жанри);
- **мультикультурного** (презентація найяскравіших літературних явищ різних часів і народів у контексті культури, діалог культур у часі).

Це вможливило вивчення творів зарубіжної літератури *не тільки за хронологією*, а й за принципом концентричного розширення (від простого – до складного, від початкових понять про літературне явище або творчість письменника – до нових знань про них), поглиблення уявлення про розвиток національних літератур, напрямів, течій, тем, жанрів, стилів у попередні епохи й у сучасну добу, початок живого діалогу з книжкою, що має тривати протягом усього життя.

До програми із зарубіжної літератури для 10–11 класів увійшли твори із золотого фонду класичної літератури, а також популярні твори сучасності різних країн і народів.

У 10–11 класах уявлення про літературний процес та його складники мають бути поглиблені внаслідок аналізу шедеврів світової літератури («Одіссея» Гомера, «Божественна комедія» Данте, «Гамлет» В. Шекспіра, «Фауст» Й. В. Гете, соціально-психологічні й філософські романи та п'єси, поетичні твори ХІХ–ХХ століть та ін.).

Початкові знання про епохи, специфіку літературних напрямів, течій, жанрів, стилів, фонові культурологічні знання учні вже отримали у 8–9 класах (на етапі системного читання). Повернення до окремих етапів літератури й письменників у 10–11 класах відбувається на новому рівні сприйняття учнів, які стали старшими за віком і більше підготовленими до осмислення шедеврів зарубіжних авторів.

У програмі відображено чотири змістові лінії літературного компонента Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: *емоційно-ціннісну, літературознавчу, культурологічну, компаративну*.

Емоційно-ціннісна лінія забезпечує розкриття гуманістичного потенціалу та естетичної цінності творів художньої літератури. Ця змістова лінія спрямована на формування духовно-емоційного світу учнів, їхніх етичних позицій, світоглядних уявлень і переконань, а також на розвиток інтересу учнів до художньої літератури, розширення кола їхнього читання, орієнтування у світі класичної і сучасної літератури (зокрема в бібліотечних фондах, інтернет-ресурсах) із метою пошуку необхідної книги, розвитку вмінь і навичок читацької діяльності.

Літературознавча лінія передбачає вивчення літературних творів у єдності змісту й форми, оволодіння учнями основними літературознавчими поняттями й застосування їх під час аналізу й інтерпретації художніх творів; розгляд літературних творів, явищ і фактів у контексті літературного процесу; виявлення специфіки літературних напрямів, течій; розкриття поетикальних (зокрема жанрово-стильових) особливостей художніх творів; ознайомлення учнів із загальними принципами художнього перекладу, необхідними для текстуальної роботи з перекладною літературою. Літературознавчі терміни й поняття подано в програмі за принципами науковості (відповідно до розвитку сучасного літературознавства), послідовності (від простих до складних) й концентричності (від елементарних уявлень до їхнього поглиблення, від загальних понять до їхніх різновидів тощо). Літературознавча лінія представлена у рубриці **Теорія літератури (ТЛ)**.

Культурологічна лінія сприяє усвідомленню художньої літератури як важливого складника мистецтва; ознайомленню учнів із фундаментальними цінностями світової художньої культури; розкриттю особливостей творів, літературних явищ і фактів у широкому культурному контексті; висвітленню зв'язків літератури з філософією, міфологією, фольклором, звичаями, віруваннями, культурними традиціями різних народів і національностей; розширенню ерудиції учнів, вихованню їхньої загальної культури, поваги до національних і світових традицій, толерантного ставлення до представників різних культур, віросповідань, рас і національностей. У цій рубриці програми презентовано зв'язки літератури з іншими видами мистецтва, філософією, міфологією; утілення літературних творів у живописі, музиці, кіно тощо; подано інформацію про літературні музеї, визначні культурні явища різних країн і народів та ін. Культурологічна лінія реалізована в рубриці **Література і культура (ЛК)**.

Компаративна лінія забезпечує порівняння літературних творів, явищ і фактів, що належать до різних літератур; установлення зв'язків між українською та зарубіжними літературами (генетичних, контактних, типологічних та ін.); розгляд традиційних тем, сюжетів, мотивів, образів у різних літературах; зіставлення оригіналів та україномовних перекладів літературних творів; увиразнення особливостей української культури й літератури на тлі світової; демонстрацію лексичного багатства й невичерпних стилістичних можливостей української мови, а також поглиблення знань і розвиток навичок учнів з іноземних мов. Компаративна лінія представлена у рубриці **Елементи компаративістики (ЕК)**.

Міжпредметні зв'язки (рубрика МЗ) є дидактичною умовою підвищення ефективності навчального процесу. Міжпредметні зв'язки набувають особливої ваги в контексті компетентнісного підходу, адже сприяють глибокому засвоєнню знань учнями, активізації їхньої пізнавальної діяльності, розширенню світогляду, водночас дають змогу визначити роль і місце зарубіжної літератури в системі шкільних

предметів. Реалізація міжпредметних зв'язків уможлиблює економне й водночас інтенсивне використання часу в процесі вивчення тем, що мають цільові й змістові збіги з іншими предметами.

Предмет «Зарубіжна література» має потужний українознавчий потенціал, важливий для формування юного покоління громадян України, їхньої національної свідомості та патріотизму. Рубрика *Україна і світ (УС)* акцентує українознавчий зміст предмета, необхідність засвоєння корисного у різних культур і народів «чужого» і перетворення на «своє», власний духовний досвід.

Викладання курсу зарубіжної літератури в загальноосвітніх закладах України здійснюється *українською мовою*. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчаються в українських перекладах (для зіставлення *можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні*). За необхідних умов (*достатнє володіння учнями мовою, якою написаний художній твір; якісна підготовка вчителя, зокрема можливість дослідження образної системи, засобів виразності, поезики, стилістичних особливостей твору тощо мовою оригіналу*) бажаним є розгляд художніх текстів мовою оригіналу. У такому разі предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію вдосконалення володіння учнями україномовних шкіл іноземними мовами.

Програма містить *обов'язковий і варіативний компоненти* (приблизно 70% : 30%). У кожному класі учням запропоновано теми й твори для обов'язкового текстуального вивчення, зокрема поетичні твори для вивчення напам'ять. Варіативний компонент забезпечено можливістю вибору (вчителем і учнями) творів у межах обов'язкових тем, а також для уроків розвитку мовлення, позакласного читання та для уроків із резервного часу. Якщо не вибрано твір, представлений в програмі в переліку альтернативних, його можна запропонувати на позакласне читання. Варіативний компонент вимагає від учителя відповідного планування уроків, творчого підходу, урахування читацьких інтересів сучасної молоді, розуміння їхніх духовних та естетичних потреб.

Вивчення літератури в кожному класі завершує спеціальний розділ *«Сучасна література в юнацькому читанні»*, у якому представлені твори різних жанрів, популярні в різних країнах і пов'язані з проблемами сучасної молоді; вони відображають тенденції розвитку сучасного літературного процесу й культури загалом. Сучасна література має підготувати учнів до входження в сучасний світ, допомогти інтегруватися в соціокультурне середовище, знаходити спільну мову з однолітками різних країн і народів.

Програма є основою для календарно-тематичного та поурочного планування, у якому *вчитель самостійно розподіляє години* на вивчення художніх творів, планує певні види роботи, спрямовані на опанування змісту матеріалу та формування вмінь і навичок учнів, опрацювання різних рубрик програми. Це дає змогу вчителю вільно й творчо підійти до реалізації програми в кожному класі з огляду на інтереси й рівень підготовки учнів, конкретні умови викладання (наявність художніх текстів; технічні засоби; набуття учнями знань з іноземної мови, української мови і літератури, історії та інших предметів тощо).

Структура програми. Програма із зарубіжної літератури для 10–11 класів містить:

- 1) «Пояснювальну записку»;
- 2) розподіл годин за кожним класом (загальна кількість годин на рік, кількість годин на текстуальне вивчення творів (за розділами), розвиток мовлення, позакласне читання, резервний час);
- 3) зміст навчального матеріалу та очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (компетентності (ключові й предметні) – за класами й розділами);
- 4) перелік творів для вивчення напам'ять (для кожного класу);

- 5) Додаток 1 – «Список творів для додаткового читання (для уроків позакласного читання й уроків із резервного часу)»;
- 6) Додаток 2 – «Сучасна науково-методична література для вчителя»;
- 7) Додаток 3 – «Культурологічний контекст».

Про роль учителя та учня в навчальному процесі. Учитель має право розподіляти години на текстуальне вивчення творів, позакласне читання, розвиток мовлення з огляду на визначену кількість годин на опрацювання конкретного розділу. Він самостійно вибирає той чи той твір для вивчення із низки альтернативних текстів. Програма передбачає урахування духовних запитів і читацьких інтересів учнів, котрі можуть спільно з учителем вибрати для розгляду тексти сучасної літератури із запропонованого в програмі переліку.

Учитель творчо підходить до вибору методів, прийомів, технологій вивчення художніх текстів, способів їхнього аналізу та інтерпретації. Компетентнісний підхід потребує оновлення педагогічних технологій і методики викладання зарубіжної літератури, індивідуальної творчості вчителів, формування в освітньому процесі тісних партнерських стосунків, що ґрунтуються на постійному діалозі з учнями та повазі до їхньої думки. У зв'язку з упровадженням компетентнісного підходу потрібно створити ефективні технології не тільки оцінювання навчальних досягнень учнів учителем, а й самооцінки учнів, що дасть можливість школярам свідоміше й вільніше освоювати здобутки зарубіжної літератури.

Учень самостійно провадить пізнавальну діяльність, висловлює власні думки, критично мислить, бере участь в усіх видах творчості. Від взаємодії вчителя та учня, їхньої взаємоповаги та співпраці залежить успішність засвоєння зарубіжної літератури в 10–11 класах.

Вивчення зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах – творчий процес, у якому вчитель та учні є повноправними партнерами й учасниками культурного діалогу, який має зробити книжку невід'ємною частиною життя нового покоління громадян України у ХХІ ст., прокласти їм шлях до цивілізованого світу через здобутки художньої літератури різних країн і народів, слугувати збереженню миру й загальнолюдських цінностей. Провідником української молоді у майбутнє має стати духовний досвід світового письменства, пам'ять культури та національна свідомість.

10 клас

Усього – 34 (35) години;
текстуальне вивчення творів – 30 годин;
розвиток мовлення – 4 години (у межах годин на текстуальне вивчення);
позакласне читання – 2 години;
резервний час – 2 (3) години.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
ВСТУП	

ОРИГІНАЛЬНА І ПЕРЕКЛАДНА ЛІТЕРАТУРА В СУЧАСНОМУ СВІТІ (1 год.)

Учень / учениця

Предметні компетентності

Знаннєвий компонент

розуміє значення художньої літератури для розвитку суспільства та особистості;

знає особливості художнього перекладу, його різновиди;

Діяльнісний компонент

з'ясовує сутність діалогу автора й читача, діалогу культур у процесі читання художньої літератури;

уміє користуватися фондами бібліотек, зокрема електронних мережевих бібліотек;

Ціннісний компонент

усвідомлює духовні цінності, утілені у творах літератури й мистецтва;

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

тлумачить поняття «автор», «читач», «діалог культур», «оригінал», «художній переклад»;

Спілкування іноземними мовами

знає вислови зарубіжних митців про літературу й культуру іноземною мовою (за умови володіння нею);

Математична компетентність

на підставі прочитаного *виокремлює* головну та другорядну інформацію;

Інформаційно-цифрова компетентність

знає електронні сайти українських бібліотек, *використовує* їх у процесі навчання й читання художньої літератури;

створює електронну продукцію (презентації, буктрейлери тощо) для популяризації улюблених книжок;

Уміння вчитися

використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедію, он-лайн ресурси) для отримання нових знань;

Значення художньої літератури для людини й людства ХХІ ст. Формування читача в епоху цифрових технологій. Оригінали й переклади художніх творів, їхня роль у розвитку особистості. Перекладна література як важливий складник вітчизняної культури й чинник формування української нації.

(ТЛ) Автор, читач, художній переклад, діалог культур.

(ЛК) Використання Інтернету для розширення кола читання.

(УС) Українські бібліотеки. Електронні ресурси українських бібліотек.

(ЕК) Відмінності перекладного твору від оригінального.

(МЗ) Інформатика, художня культура.

<p>Соціальна та громадянська компетентності <i>толерантно ставиться до культурних надбань інших народів;</i></p> <p>Обізнаність та самовираження у сфері культури <i>усвідомлює роль художньої літератури для світового культурного поступу;</i></p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя <i>розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини як спосіб протидії насильству, агресії та іншим негативним явищам сучасного світу.</i></p>	
<p>ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ДАЛЕКИХ ЕПОХ (7 год.)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент <i>дає стислу характеристику літератури античності та Відродження;</i> <i>називає видатних представників античної та ренесансної культур;</i> <i>знає основні відомості про Гомера, Данте і В. Шекспіра;</i> <i>розуміє вплив творчості Гомера, Данте і В. Шекспіра на українську літературу й світовий літературний процес;</i> <i>дає загальну характеристику змісту творів;</i> <i>називає імена відомих українських перекладачів творів античності й Відродження;</i></p> <p>Діяльнісний компонент <i>аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, особливості композиції, проблематику поем «Одіссея» та «Божественна комедія» (за прочитаними уривками), трагедії «Гамлет»;</i> <i>визначає міфологічні, пригодницькі й побутові елементи в «Одіссеї»;</i></p>	<p style="text-align: center;">Стародавня Греція</p> <p>Етапи й шедеври античності (огляд). Гомер (приблизно VIII ст. до н. е.). «Одіссея» (1-2 уривки за вибором учителя) Міфологічні, пригодницькі й побутові елементи в «Одіссеї». Уславлення людського розуму, вірності, винахідливості й допитливості. Засудження беззаконня, насильства й несправедливості та самовпевненості й марнославства. Образ Одіссея.</p> <p style="text-align: center;">Італія</p> <p>Специфіка італійського Відродження, його основні етапи, представники. Данте Аліґ'єрі (1265 – 1321). «Божественна комедія» (Пекло, I, V). Роль Данте Аліґ'єрі в історії європейської культури. Поема «Божественна комедія» як філософсько-художній синтез середньовічної культури й утілення ідей раннього Відродження.</p>

характеризує стиль гомерівської оповіді, концепцію світу і людини в «Божественній комедії», образи Одиссея і Гамлета, жанрову своєрідність творів;
висловлює ставлення до літературних персонажів;
аргументує, чому образ Гамлета став «вічним»;
визначає провідні мотиви трагедії «Гамлет», роль монологів у розкритті образу головного героя;
узагальнює результати аналізу творів, свої знання про літературу античності й Відродження;

Ціннісний компонент

обговорює філософсько-етичні проблеми, порушені у творах;
висловлює судження щодо проблем праведного благочестивого життя (за «Божественною комедією») та морального вибору в житті людини (за трагедією «Гамлет»);
оцінює чинники (цінності, ідеали, стани) духовного життя і вчинків літературних персонажів;
робить висновки про значення прочитаних творів для світового культурного поступу в цілому і розвитку українського культурного середовища зокрема.

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

тлумачить поняття «трагедія», «міф», «епічна поема», «вічний образ»;
збагачує власне мовлення крилатими висловами з «Одіссеї» та «Гамлета»;

Спілкування іноземними мовами

читає уривок із трагедії «Гамлет» англійською мовою (за умови володіння цією мовою);
порівнює уривки оригіналу та перекладу трагедії «Гамлет» (за умови володіння англійською мовою);

Математична компетентність

установлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями твору;

Інформаційно-цифрова компетентність

Особливості композиції поеми. Концепція світу й людини. Алегоричний зміст образів та епізодів. Жанрова своєрідність твору.

Англія

Ренесанс в Англії. Здобутки й представники.

Вільям Шекспір (1564 – 1616). «Гамлет».

Здобутки драматургії В. Шекспіра. Філософські та моральні проблеми в трагедії «Гамлет». Провідні мотиви твору. Художній простір (*данське королівство* як символ). Гамлет – вічний образ світової літератури. Багатогранність шекспірівських характерів. Відкритість твору в часі, його рецепція та інтерпретації в наступні епохи.

(ТЛ) Міф, епічна поема, вічний образ, трагедія.

(ЛК) Утілення поем Гомера і Данте, трагедії В. Шекспіра у творах мистецтва.

(УС) Українські переклади творів. Уплив літератури античності й Відродження на українську літературу. Гомерівські, дантівські й шекспірівські мотиви у творчості українських поетів.

(ЕК) Порівняння образів, оригіналу й перекладу (фрагментів – за умови володіння учнями іноземною мовою).

(МЗ) Історія, художня культура.

застосовує цифрові технології для пошуку необхідної інформації;
створює електронну продукцію (презентації, афіші тощо) для популяризації прочитаних творів;

Уміння вчитися

використовує різні види читання (повільне, виразне, коментоване, повторне, вибіркоче);

здійснює самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію, зіставляючи свої погляди з поглядами головних персонажів трагедії «Гамлет»;

Соціальна та громадянська компетентності

визначає у творах актуальні соціальні проблеми та ідеї;

оцінює стосунки Гамлета і зображеного у шекспірівській трагедії соціуму;

висловлює думку щодо порушених у прочитаних творах соціальних проблем;

Обізнаність та самовираження у сфері культури

сприймає прочитані твори в контексті відповідної доби й сучасної культурної ситуації;

аналізує та інтерпретує твори в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей;

усвідомлює роль античності і Відродження в розвитку української і світової культури.

ПРОЗА Й ПОЕЗІЯ ПІЗНЬОГО РОМАНТИЗМУ ТА ПЕРЕХОДУ ДО РЕАЛІЗМУ XIX СТ. (6 год.)

<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p><i>розуміє</i> особливості розвитку романтизму, специфіку його течій у національних літературах і творчості митців; <i>знає</i> українських перекладачів та українські переклади прочитаних творів, <i>визначає</i> в них засоби художньої виразності;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>виявляє</i> жанрові ознаки прочитаних творів; <i>визначає</i> особливості взаємодії різних елементів (романтичних і реалістичних) у творах письменників; <i>аналізує</i> провідні теми, проблеми, мотиви творів; <i>коментує, характеризує, інтерпретує</i> образи персонажів та засоби їх створення; <i>виявляє</i> особливості індивідуального стилю митців; <i>зіставляє</i> образи, засоби виразності; <i>виявляє</i> традиції й новаторство митців на тлі літературного процесу;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>висловлює</i> власну думку щодо порушених у творах проблем; <i>усвідомлює</i> гуманістичні цінності доби романтизму (пріоритет особистості, свободи, мистецтва, людських почуттів та ін.);</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою</p> <p><i>пояснює сутність</i> понять і фактів, пов'язаних із розвитком романтизму; <i>бере участь у дискусії</i> стосовно проблем, порушених у творах;</p> <p>Спілкування іноземними мовами</p> <p><i>читає тексти (уривки)</i> іноземною мовою (за умови володіння нею);</p>	<p>Специфіка переходу від романтизму до реалізму.</p> <p>Німеччина</p> <p>Романтизм у Німеччині. Ернст Теодор Амадей Гофман (1776 – 1822). «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер». Е. Т. А. Гофман як представник гротескної течії романтизму. Віхи мистецького шляху. Протиставлення філістерів та ентузіастів як провідний конфлікт творчості Е. Т. А. Гофмана. Особливості сюжету й композиції повісті «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер». Гротескні образи. Викривальний зміст твору. Символіка.</p> <p>Росія</p> <p>Школа «чистого мистецтва» в російській поезії. Лірика Ф. М. Тютчева (1803 – 1873) й А. А. Фета (1820 – 1892) (огляд). Художня довершеність творів.</p> <p>США</p> <p>Розвиток романтизму в США, видатні представники. Волт Вітмен (1819 – 1892). «Листя трави» (1-2 уривки за вибором учителя). Місце В. Вітмена в літературному процесі США. Особливості світобачення митця. Зв'язок збірки «Листя трави» з історією та життям Америки. Тематика, проблематика, композиція збірки «Листя трави». Образ ліричного героя. Символи. Традиції й художнє новаторство В. Вітмена.</p> <p>(ТЛ) Гротеск, фантастика, соціальна сатира, психологізм, верлібр. (ЛК) Утілення образів літературних творів у різних видах мистецтва. (УС) Майстерність українських перекладачів ліричних творів. Уплив В. Вітмена на українську поезію. (ЕК) Зіставлення оригіналів і перекладів.</p>
--	--

<p>порівнює оригінали й переклади (у фрагментах);</p> <p>Математична компетентність складає таблиці, схеми на підставі прочитаних творів; установлює причиново-наслідкові зв'язки подій та образів;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях самостійно знаходить і систематизує інформацію про літературні твори та явища;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність використовує цифрові технології для розширення уявлень про творчість письменників;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності виявляє соціальні явища, які знайшли відбиток у творах, аналізує авторську позицію щодо соціальних проблем; оцінює стосунки романтичних героїв і соціуму; усвідомлює цінність активної життєвої позиції;</p> <p>Обізнаність та самовираження у сфері культури розглядає твори письменників на тлі історико-літературного процесу, у зв'язках з історією культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя з'ясовує роль пейзажів у творах романтизму, визначає ставлення представників романтизму до природи.</p>	<p><i>(МЗ) Історія, українська мова, художня культура.</i></p>
<p>РОМАН XIX СТ. (6 год.) (1-2 твори за вибором учителя)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент знає історію формування жанру роману у світовій літературі, його різновиди; розуміє специфіку розвитку роману в XIX ст., називає його жанрові ознаки;</p> <p>Діяльнісний компонент</p>	<p>Роман як жанр літератури, його формування і провідні ознаки. Різновиди роману XIX ст., національна своєрідність.</p> <p>Стендаль (Марі Анрі Бейль, 1783 – 1842). «Червоне і чорне». Густав Флобер (1821 – 1880). «Пані Боварі». Федір Михайлович Достоєвський (1821 – 1881). «Злочин і кара». Оскар Вайльд (1854 – 1900). «Портрет Доріана Грея».</p>

виявляє ознаки типовості образів у реалістичному романі;
характеризує й порівнює романні образи у зв'язках із дійсністю, середовищем, світоглядними шуканнями митців;
на підставі прочитаних творів виокремлює ознаки різновидів;
зіставляє образи персонажів;

Ціннісний компонент

висловлює судження щодо порушених у романах проблем;
дає оцінку героям, використовуючи навички критичного мислення;

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

пояснює суть поняття «роман»;

Спілкування іноземними мовами

читає тексти (уривки) іноземною мовою (за умови володіння нею);

Математична компетентність

установлює причиново-наслідкові зв'язки між типовими характеристиками й типовими обставинами їх формування;

Компетентності в природничих науках і технологіях

коментує та аналізує різні інтерпретації та оцінки критиків щодо прочитаних романів;

Інформаційно-цифрова компетентність

використовує цифрові технології для створення презентацій за прочитаними творами;

Уміння вчитися

використовує словники, довідники для здобуття теоретичних знань про розвиток жанру роману;

Ініціативність і підприємливість

Створює обкладинку або рекламу улюбленого роману, коментує свій задум;

Соціальна та громадянська компетентності

аналізує вплив соціуму на особистість;
висловлює власну думку щодо суспільних і моральних питань,

(2 твори за вибором учителя)

Франція

Стендаль (Марі Анрі Бейль, 1783 – 1842). «Червоне і чорне».

Творчий шлях письменника, його внесок у скарбницю психологічної прози XIX ст. Конфлікт молодого людини та суспільства в романі «Червоне і чорне». Образ Жульєна Сореля. Зображення соціального середовища у творі. Символіка.

Густав Флобер (1821 – 1880). «Пані Боварі».

Значення Г. Флобера для розвитку реалізму. Конфлікт романтичних ілюзій та дійсності в романі «Пані Боварі». Сюжет і композиція роману. Зображення суспільства. Еволюція Емми Боварі. Образи обивателів. Об'єктивний стиль Г. Флобера. Психологічні деталі. Боваризм як суспільно-психологічне явище.

Росія

Федір Михайлович Достоевський (1821 – 1881). «Злочин і кара».

Значення Ф. М. Достоевського для розвитку соціально-філософського і психологічного роману. Наслідування митцем традицій М. В. Гоголя. Сюжет роману «Злочин і кара», зумовлений рухом свідомості головного героя. «Теорія» Раскольнікова, її сутність і проблемність. Система персонажів. Біблійні мотиви. Особливості індивідуального стилю письменника. Поліфонізм твору.

Англія

Оскар Вайльд (1854 – 1900). «Портрет Доріана Грея».

Ідейно-естетичні погляди і творчий шлях митця. Проблема краси й моралі в романі «Портрет Доріана Грея». Система образів. Еволюція головного героя. Роль фантастики у творі. Символіка. Традиції і новаторство О. Вайльда в жанрі роману.

(ТЛ) Роман та його різновиди, індивідуальний стиль.

<p>порушених у прочитаних творах; Обізнаність та самовираження у сфері культури зиставляє прочитані твори з екранізаціями, ілюстраціями тощо, критично оцінює їх; визначає особливості культури, які знайшли відбиток у романах XIX ст.</p>	<p>(ЛК) Екранізації романів XIX ст. (УС) Іван Франко про розвиток роману в європейських літературах. (ЕК) Зіставлення образів персонажів. (МЗ) Історія, художня культура.</p>
<p>ПЕРЕХІД ДО МОДЕРНІЗМУ. ВЗАЄМОДІЯ СИМВОЛІЗМУ Й ІМПРЕСІОНІЗМУ В ЛІРИЦІ (4 год.) (4-5 творів за вибором учителя)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності Знансвий компонент розповідає про зміну світоглядних та естетичних засад літератури й мистецтва на межі XIX–XX ст.; називає характерні ознаки модерністських течій і явищ у художніх творах; знає основні віхи життя і творчості митців, риси їхнього індивідуального стилю;</p> <p>Діяльнісний компонент аналізує ліричні твори (цілісно і у фрагментах); виявляє у творах письменників провідні проблеми, теми, мотиви; виокремлює символи, пояснює їхній асоціативний зміст; розкриває зв'язок романтизму і модернізму (на ранньому етапі модернізму), реалізму і модернізму (на зрілому етапі модернізму); характеризує взаємодію імпресіонізму та символізму в ліриці кінця XIX – початку XX ст.; обговорює проблему призначення мистецтва й митця; висловлює власні думки щодо впливу французького символізму на розвиток української поезії;</p>	<p>Модернізм як літературно-мистецький напрям кінця XIX – початку XX ст. Течії раннього модернізму: символізм, імпресіонізм, неоромантизм.</p> <p>Франція Шарль Бодлер (1821 – 1867). «Квіти зла» («Альбатрос», «Відповідності», «Вечорова гармонія»). Ш. Бодлер – пізній романтик і зачинатель модернізму. Збірка «Квіти зла» (загальна характеристика). Образи, символи, особливості поетичної мови у віршах Ш. Бодлера.</p> <p>Теоретичні засади й художні відкриття поезії французького символізму. Взаємодія символізму й імпресіонізму в ліриці. Поль Верлен (1844 – 1896). «Поетичне мистецтво», «Осіння пісня». Естетичні погляди поета у вірші «Поетичне мистецтво». Зображення пейзажів природи і душі в «Осіній пісні». Сугестивність, музичність, живописність лірики.</p> <p>Артюр Рембо (1854-1891). «Голосівки», «Моя циганерія». Художнє новаторство А. Рембо. Поєднання рис імпресіонізму й символізму в сонеті «Голосівки». Образ ліричного героя у вірші «Моя циганерія».</p>

<p style="text-align: center;">Ціннісний компонент</p> <p><i>сприймає й розуміє естетику образного слова; висловлює судження щодо художньої цінності прочитаних творів, образів ліричних героїв;</i></p> <p style="text-align: center;">Ключові компетентності</p> <p style="text-align: center;">Спілкування державною мовою</p> <p><i>знає та інтерпретує українські переклади творів поетів;</i></p> <p style="text-align: center;">Спілкування іноземними мовами</p> <p><i>читає й інтерпретує оригінали віршів іноземною мовою (за умови володіння нею);</i></p> <p style="text-align: center;">Математична компетентність</p> <p><i>визначає у прочитаних творах символи, створює їхні графічні зображення, тлумачить їх;</i></p> <p style="text-align: center;">Компетентності в природничих науках і технологіях</p> <p><i>складає тези (лекції вчителя чи власного виступу);</i></p> <p style="text-align: center;">Інформаційно-цифрова компетентність</p> <p><i>здійснює (за допомогою цифрових технологій) пошуково-дослідницьку діяльність у літературній царині (збирання відомостей про письменників, систематизація фактів, аналіз окремих літературних явищ, підготовка повідомлення, презентації тощо);</i></p> <p style="text-align: center;">Уміння вчитися</p> <p><i>використовує літературознавчі словники, енциклопедії та інші види джерел;</i></p> <p style="text-align: center;">Ініціативність і підприємливість</p> <p><i>навчається цінувати власну свободу, ініціативність, обстоює власні позиції;</i></p> <p style="text-align: center;">Соціальна та громадянська компетентності</p> <p><i>доводить значення краси мистецтва для розвитку особистості сучасної людини й світу;</i></p> <p style="text-align: center;">Обізнаність та самовираження у сфері культури</p> <p><i>усвідомлює зв'язок літератури й живопису, літератури й музики на</i></p>	<p><i>(ТЛ) Модернізм, символізм, імпресіонізм, неоромантизм, символ.</i></p> <p><i>(ЛК) Імпресіонізм та символізм у різних видах мистецтва.</i></p> <p><i>(УС) Рання течія модернізму в українській літературі. Українські перекладачі творів зарубіжної літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст.</i></p> <p><i>(ЕК) Зіставлення особливостей стилів митців.</i></p> <p><i>(МЗ) Українська література, художня культура.</i></p>
--	---

<p>етапі раннього модернізму (імпресіонізм, символізм); Екологічна грамотність і здорове життя визначає засоби художньої виразності для створення пейзажів у ліриці й образотворчому мистецтві.</p>	
ДРАМАТУРГІЯ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. (3 год.)	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності Знансвий компонент розуміє сутність кардинальних змін у драматургії на межі ХІХ–ХХ ст., ідейних та естетичних шукань представників «нової драми»; знає й коментує перебіг сюжету, розвиток дії (зовнішньої та внутрішньої);</p> <p>Діяльнісний компонент виокремлює новаторські риси в прочитаному творі; виявляє жанрові ознаки твору, розкриває особливості взаємодії різних елементів у них; з'ясовує значення символів у п'єсі; зіставляє розвиток європейської та української драми на межі ХІХ–ХХ ст.;</p> <p>висловлює погляди щодо особливостей «нової драми», а також прочитаних творів;</p> <p>Ціннісний компонент висвітлює актуальні проблеми, порушені у творі, інтерпретує їх на підставі власного досвіду, у проекції на сучасність;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою пояснює значення назви твору у зв'язку з його ідейно-художнім змістом</p>	<p>Зміни в драматургії на межі ХІХ–ХХ ст.</p> <p style="text-align: center;">Бельгія</p> <p>Моріс Метерлінк (1862 – 1949). «Синій птах». М. Метерлінк як теоретик і практик «нової драми». Концепція символістського театру. Ідея одухотворення життя й відновлення втрачених зв'язків у драмі-феєрії «Синій птах». Особливості розвитку сюжету. Роль фантастики. Символіка образів. Трагування фіналу.</p> <p>(ТЛ) «Нова драма», дія (зовнішня і внутрішня), символ, підтекст, драма-феєрія. (ЛК) Екранізації й театральні вистави за драматичними творами кінця ХІХ-ХХ ст. (УС) Видатні представники «нової драми» в Україні. (ЕК) Ознаки казки в драмі «Синій птах» М. Метерлінка. Порівняння драм «Синій птах» М. Метерлінка і «Лісова пісня» Лесі Українки. (МЗ) Українська література, художня культура.</p>

<p>Математична компетентність установлює причиново-наслідкові зв'язки між мотивами та діями героїв;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях знаходить у творі образи та символи, пов'язані зі світом природи та людської діяльності, розкриває їхній зміст і роль у тексті;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність складає план тексту (простий, складний, цитатний);</p> <p>Уміння вчитися використовує додаткову літературу, пошукові системи для отримання нових знань;</p> <p>Ініціативність і підприємливість пропонує власні ідеї щодо розв'язання питань, порушених у творах «нової драми»;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності усвідомлює взаємозв'язок між розвитком суспільства і літературою;</p> <p>Обізнаність та самовираження у сфері культури зіставляє літературні твори з їхніми екранізаціями та театральними виставами; розкриває внесок митців у розвиток національної та світової культури.</p>	
<p>СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА В ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ (2 год.) (1-2 твори за вибором учителя та учнів)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності Знанневий компонент знає популярних сучасних письменників та їхні твори;</p>	<p>Франція Ромен Гарі (1914 – 1980). «Повітряні змії». Французький письменник єврейського походження (Роман Кацев), двічі лауреат Гонкурівської премії. Зображення Другої</p>

розуміє зв'язок творчості сучасного письменника з національними традиціями й тенденціями розвитку літератури, *наводить приклади* такого зв'язку в прочитаному творі;

розповідає про основні події та персонажів прочитаних творів; *формулює* критерії художності;

Діяльнісний компонент

розрізняє твори класичної та масової літератури; *аналізує й інтерпретує* прочитані твори сучасності; *визначає* особливості індивідуальних стилів митців (на прикладі прочитаних творів);

Ціннісний компонент

висловлює судження щодо порушених у творах питань та художніх образів;

робить висновки про національне та загальнолюдське значення прочитаних творів;

критично оцінює твори масової літератури;

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

висловлює враження щодо прочитаного зв'язною українською мовою;

Спілкування іноземними мовами

користується іноземними порталами й виданнями сучасної літератури (за умови володіння іноземною мовою);

Математична компетентність

виявляє здатність до абстрактного мислення (на різних етапах роботи з твором);

установлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями художнього твору, етапами еволюції героя (героїні), змінами ставлення до нього (неї) інших персонажів;

Компетентності в природничих науках і технологіях

Здійснює пошукову діяльність, словесно оформлює результати дослідження;

світової війни у творчості митця. Ідеї миру, людяності, порятунку духовних цінностей.

Бразилія

Паоло Коельйо (нар. 1947). «Алхімік».

Значення творчості П. Коельйо для сучасності. Пошуки сенсу буття в романі «Алхімік». Поняття «своя доля», «призначення», «мрія душі», «смісл існування». Система образів (пастух Сантьяго, Фатіма, Мельхиседек, Алхімік). Мотиви й образи світової культури у творі. Ознаки роману-притчі.

Швеція

Тумас Йоста Транстремер (1931 – 2015). Лірика (1-2 твори за вибором учителя)

Тумас Йоста Транстремер – лауреат Нобелівської премії, поет, перекладач, прозаїк. Розмаїття тем і жанрів його лірики. Актуальні проблеми сьогодення та образ сучасної людини в поезії Т. Й. Транстремера.

Китай

Мо Янь (Гуань Моє, нар. 1955). «Геній».

Мо Янь – сучасний китайський письменник, лауреат Нобелівської премії з літератури. «Геній» – історія талановитого юнака, який наполегливо шукає спосіб убезпечення людей від руйнівних землетрусів. Гуманістична сутність образу та духовна стійкість героя на шляху до мети. Зміни у сприйманні Цзян Дачжі однокласниками, вплив героя на пробудження їхньої свідомості. Міфологічні алюзії у творі.

Велика Британія

Сью Таунсенд (1946 – 2014). Цикл творів про Адріана Моула (1 за вибором учителя)

Образ молодого людини, її становлення, стосунків зі світом та психологічні проблеми в циклі творів про Адріана Моула.

<p><i>критично оцінює</i> результати людської діяльності в природному середовищі, відображені у творах літератури; <i>застосовує</i> різні види інформації та читання;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність <i>використовує</i> інтернет-ресурси для отримання нових знань; <i>складає дописи</i> в соціальних мережах щодо прочитаних творів; <i>використовує</i> сайти сучасних зарубіжних письменників, українські та зарубіжні інтернет-ресурси, пов'язані з художньою літературою;</p> <p>Уміння вчитися <i>самостійно визначає</i> власну читацьку траєкторію;</p> <p>Ініціативність і підприємливість <i>створює</i> рекламу, рецензію улюблених сучасних творів;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності <i>виявляє</i> актуальні проблеми сучасного світу в прочитаних творах; <i>аналізує</i> читацькі інтереси молоді; <i>усвідомлює</i> відповідальність за свої вчинки;</p> <p>Обізнаність та самовираження у сфері культури <i>сприймає</i> твори сучасної літератури в контексті культури країни, яку репрезентує художній твір; <i>порівнює</i> літературні тексти з їхнім утіленням у кіномистецтві;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя <i>осмислює</i> цінність життя; <i>усвідомлює</i> переваги й ризики інформаційної доби для особистості.</p>	<p>Еволюція головного героя, формування характеру та цінностей. Авторська іронія. Жанр щоденника.</p> <p>Ніл Річард МакКіннон Гейман (нар. 1960). «Чому наше майбутнє залежить від читання» або «Кораліна». Н. Гейман – англійський письменник-фантаст, автор романів, графічних новел і коміксів. «Чому наше майбутнє залежить від читання» – лекція Н. Геймана про важливість читання в житті людини. Проблематика повісті «Кораліна» (моральний вибір людини, стосунки батьків і дітей та ін.). Особливості стилю автора (чарівні елементи, дзеркальність образів, динамізм оповіді, іронія та ін.). Допитливість, сміливість, сила духу Кораліни. Символіка твору.</p> <p>Польща</p> <p>Йоанна Ягелло (нар. 1974). «Кава з кардамоном». Й. Ягелло – польська письменниця, авторка творів для дітей та молоді. «Кава з кардамоном»: Синтез підліткової повісті (стосунки в родині, перше кохання) та детективу (розгадування сімейної таємниці). Проблема батьків і дітей. Образ головної героїні. Мова твору.</p> <p><i>(ТЛ) Класична і масова література. Художність.</i> <i>(ЛК) Бібліотечні та інтернет-ресурси, використання їх для збагачення кола читання, розвитку навичок творчої роботи з книжкою. Взаємодія різних видів мистецтва (кіно і література та ін.), комп'ютерних технологій і літератури.</i> <i>(УС) Сучасні українські літературно-художні видання, інтернет-портали творів зарубіжної літератури.</i> <i>(ЕК) Трансформація тем, мотивів, образів, поетикальних засобів класики в сучасній літературі.</i> <i>(МЗ) Художня культура.</i></p>
ПІДСУМКИ (1 год.)	

<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p><i>знає</i> ідейно-художній зміст літературних творів у контексті розвитку культури й суспільства;</p> <p><i>розуміє</i> зміст прочитаного;</p> <p><i>називає</i> літературні факти, явища, твори, імена письменників, перекладачів тощо;</p> <p><i>пояснює</i> значення перекладної літератури для розвитку національного письменства та української нації загалом;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p><i>розпізнає</i> літературні факти, явища, напрями, течії, жанри, стилі;</p> <p><i>розрізняє</i> засоби художньої виразності, індивідуальні стилі митців;</p> <p><i>описує</i> персонажів, їхні риси, поведінку, умови життя, соціально-культурний контекст;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p><i>усвідомлює</i> значення художньої літератури для сучасної людини й суспільства;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою</p> <p><i>тлумачить</i> літературознавчі поняття, вивчені в 10 класі;</p> <p>Спілкування іноземними мовами</p> <p><i>читає і розуміє</i> художні тексти іноземною мовою (за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі);</p> <p>Математична компетентність</p> <p><i>виокремлює</i> головну та другорядну інформацію;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність</p> <p><i>створює</i> електронну продукцію (презентації, афіші, обкладинки тощо) для популяризації прочитаних творів;</p> <p>Уміння вчитися</p>	<p>Узагальнення і систематизація навчального матеріалу.</p>
---	---

використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, он-лайн ресурси);

Ініціативність і підприємливість

презентує власні ідеї та ініціативи переконливо й грамотно, використовуючи доцільні мовні засоби;

Соціальна та громадянська компетентності

виявляє в літературних творах суспільно-історичний контекст, актуальні соціальні проблеми та ідеї, приклади громадянських якостей в образах персонажів;

Обізнаність та самовираження у сфері культури

сприймає твори літератури в контексті культури доби;
аналізує та *інтерпретує* літературні твори зарубіжних авторів в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей;

Екологічна грамотність і здорове життя

розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини.

Для вивчення напам'ять

В. Шекспір «Гамлет» (один із монологів Гамлета за вибором учителя), В. Вітмен (1 уривок за вибором учня), П. Верлен (1 вірш за вибором учня).

11 клас

Усього – 34 (35) години;
 текстуальне вивчення творів – 30 годин;
 розвиток мовлення – 4 години (у межах годин на текстуальне вивчення);
 позакласне читання – 2 години;
 резервний час – 2 (3) години.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів (за розділами)	Зміст навчального матеріалу
ВСТУП ЛІТЕРАТУРА. МОРАЛЬ. ЛЮДЯНІСТЬ (1 год.)	
<p><i>Учень / учениця</i></p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент <i>пояснює</i> сутність діалогу культур, що відбувається за посередництва художньої літератури; <i>розуміє</i> значення художньої літератури (оригінальної і перекладної) для розвитку особистості та суспільства;</p> <p>Діяльнісний компонент <i>висловлює</i> судження щодо значення оригінальної і перекладної літератури для протистояння викликам сучасного світу, збереження миру й духовності;</p> <p>Ціннісний компонент <i>усвідомлює</i> гуманістичний потенціал світової літератури, значущість праці автора оригіналу та перекладача; <i>коментує</i> висловлення, думки видатних українців про зарубіжну літературу, роль читання для формування особистості й нації; <i>тлумачить</i> поняття «світова література», «національна література», «художній переклад», «діалог культур»;</p>	<p>Виклики сучасного світу. Значення літератури та культури для збереження миру й духовності. Роль вітчизняної перекладацької школи для популяризації світової літератури й формування українського читача. Літературні премії світу, письменники-лауреати та їхній внесок у боротьбу за мир і духовність.</p> <p><i>(ТЛ) Діалог культур. Поглиблення поняття про художній переклад.</i></p> <p><i>(ЛК) Специфіка сучасної культури та роль літератури в ній.</i></p> <p><i>(УС) Видатні українці – популяризатори здобутків літератур народів світу.</i></p> <p><i>(ЕК) Відмінність понять «національна література» і «світова література».</i></p> <p><i>(МЗ) Історія.</i></p>

<p>Спілкування іноземними мовами наводить і коментує прислів'я, приказки, крилаті вислови іноземною мовою (якою володіє) про літературу й культуру;</p> <p>Математична компетентність складає і коментує таблиці, схеми;</p> <p>Компетентності в природничих науках і технологіях використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, он-лайн ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Уміння вчитися збирає інформацію і готує повідомлення про письменників-лауреатів, їхній внесок у розвиток художньої літератури й утвердження духовності.</p>	
<p>ЗОЛОТІ СТОРІНКИ ДАЛЕКИХ ЕПОХ (3 год.)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знансвий компонент дає стислу характеристику німецькому Просвітництву; знає основні етапи життєвого і творчого шляху письменника; розуміє значення творчості Й. В. Гете у світовому літературному процесі; дає загальну характеристику змісту трагедії «Фауст»; висвітлює питання про популяризацію «Фауста» в Україні;</p> <p>Діяльнісний компонент аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, особливості композиції трагедії; характеризує образи Фауста, Мефістофеля, Маргарити; визначає жанрову своєрідність твору; розкриває сутність протистояння Фауста і Мефістофеля; висловлює ставлення до літературних персонажів; порівнює образи Фауста і Вагнера;</p> <p>Ціннісний компонент</p>	<p>Німеччина</p> <p>Німецьке Просвітництво та його вплив на розвиток Європи. Йоганн Вольфганг Гете (1749 – 1832). «Фауст» (I частина), останній монолог Фауста (II частина). Віхи життя та значення діяльності Й. В. Гете для світової культури. Історія створення трагедії «Фауст». Особливості композиції. Проблематика. Образ Фауста як утілення динамізму нової європейської цивілізації. Пошуки сенсу буття й призначення людини. Опозиція Фауст – Мефістофель. Фауст і Маргарита. Жанрова своєрідність твору. <i>(ТЛ) Трагедія. Поглиблення поняття про художній образ.</i> <i>(ЛК) Утілення трагедії «Фауст» у різних видах мистецтва (образотворче мистецтво, музика, театр та ін.).</i> <i>(УС) «Фауст» в Україні: переклади й критика.</i> <i>(ЕК) Порівняння образів Фауста і Вагнера.</i> <i>(МЗ) Художня культура.</i></p>

усвідомлює цінність невпинного пошуку як сенсу людського буття, утіленого в образі Фауста;
обговорює філософсько-етичні проблеми, порушені у творі;
висловлює судження щодо сенсу життя;
аргументує власну позицію щодо проблеми щастя людини та її реалізації у світі;
обґрунтовує власну думку щодо боріння добра й зла як рушійної сили розвитку світу;
робить висновки про значення твору для світового культурного поступу загалом і розвитку українського культурного середовища зокрема;

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

тлумачить поняття «трагедія»;
розширює свій лексикон, засвоюючи нові слова, вирази, наявні у творі;

Спілкування іноземними мовами

читає уривок з художнього тексту німецькою мовою (за умови вивчення цієї мови в школі);
зіставляє уривок оригінального тексту з українським художнім перекладом (за умови вивчення відповідної іноземної мови в школі);

Математична компетентність

складає таблиці, схеми;
установлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями твору та еволюцією персонажів;

Компетентності в природничих науках і технологіях

критично оцінює застарілі способи пізнання природи й людини, про які йдеться у творі (визнання магії «наукою», возведення в абсолют відірваних від життя уявлень, догм тощо);

усвідомлює прогресивність поглядів Фауста на природу;

Уміння вчитися

усвідомлює цінність самостійного здобуття істини, утіленого в образі Фауста;

здійснює самооцінювання результатів власної діяльності, рефлексію, зіставляючи свої погляди з поглядами головних персонажів трагедії;

Соціальна та громадянська компетентності

визначає у творі актуальні соціальні проблеми та ідеї;

аналізує з позиції сучасного суспільства дві протилежні світоглядні позиції, утілені в образах Фауста і Мефістофеля;

усвідомлює значення вищих духовних поривань окремої особистості в розвитку суспільства, цінність активної життєвої позиції, високої мети й наполегливої праці («*Лиш той життя і волі гідний, хто б'ється день у день за них*»);

робить висновки про умови гармонійного розвитку особистості в соціумі (прагнення до самовдосконалення, самостійного здобуття істини, гармонійної згоди із собою тощо);

висловлює думку щодо порушених у творі соціальних проблем;

Обізнаність та самовираження у сфері культури

сприймає трагедію «Фауст» у контексті доби Просвітництва та сучасної культурної ситуації;

аналізує й інтерпретує трагедію в аспекті національної культури та загальнолюдських цінностей;

усвідомлює вплив трагедії «Фауст» на розвиток світової культури;

Екологічна грамотність і здорове життя

усвідомлює цінність єдності людини з природою, гармонії зі світом.

МОДЕРНІЗМ (6 год.)

Учень / учениця

Предметні компетентності

Знаннєвий компонент

називає засновників модернізму в європейській прозі;
знає світоглядні й естетичні засади модернізму;
розповідає про основні віхи життя та творчості Ф. Кафки й М. О. Булгакова;
розуміє художнє новаторство модерністської прози початку ХХ ст.;
наводить приклади гротеску й сатири в прочитаних творах;

Діяльнісний компонент

виявляє традиції М. В. Гоголя у творчості Ф. Кафки; традиції Й. В. Гете, Г. С. Сковороди, Е. Т. А. Гофмана, М. В. Гоголя, Ф. М. Достоевського в романі М. О. Булгакова;
розкриває проблему відчуження особистості в новелі «Перевтілення», абсурдність радянської дійсності в романі «Майстер і Маргарита»;
характеризує образ Замзи як «автопортрет» письменника й уособлення «маленької людини» ХХ ст.;
аналізує образи майстра й Маргарити;
досліджує проблематику, образну систему, особливості композиції і стилю прочитаних творів;
характеризує центральну метафору новели «Перевтілення»; світ радянської дійсності, біблійної давнини й фантастичної «дияволіали» в романі «Майстер і Маргарита»;
висвітлює зв'язки М. О. Булгакова з Україною;

Ціннісний компонент

осмислює трагізм долі митця (майстра) в романі М. О. Булгакова;
критично ставить щодо зображеного в новелі «Перевтілення» світового буття як абсурдного;

Модерністська проза початку ХХ ст. (загальна характеристика).

Світоглядні й естетичні засади модернізму, його художнє новаторство. Модерністські явища в художній прозі на початку ХХ ст. Ф. Кафка, Дж. Джойс і М. Пруст як зачинателі модернізму в європейській прозі.

Німецькомовна проза

Франц Кафка (1883 – 1924). «Перевтілення».

Життя і творчий шлях Ф. Кафки. Зображення відчуження особистості в новелі «Перевтілення». Образ Грегора Замзи: проблемність, метафоричність, символічність. Розкриття у творі світового буття як абсурдного. Особливості композиції, функції фантастики. Характерні риси стилю Ф. Кафки, поєднання реалістичних і міфологічних елементів у гротескному світі.

Росія

Михайло Опанасович Булгаков (1891 – 1940). «Майстер і Маргарита».

Життєвий і творчий шлях М. Булгакова. М. Булгаков і Україна. Конфлікт митця з владою в умовах тоталітарної радянської системи.

Роман «Майстер і Маргарита» як «роман-лабіринт» зі складною філософською проблематикою. Культурні та літературні джерела твору. Взаємодія трьох світів у творі: світ радянської дійсності, біблійної давнини та фантастичної «дияволіали». Особливості композиції («роман у романі») та оповідної структури. Морально-філософський зміст «єршалаїмських» розділів твору. Трагізм долі митця (майстра). Проблеми кохання й творчості. Засоби комічного (сатира, сарказм, пародія та ін.) й трагічного (гротеск, трансформація простору й часу та ін.).

робить висновки щодо ролі прочитаних творів для сучасного читача.

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

обговорює прочитані твори, тлумачить поняття «модернізм», «роман у романі», «гротеск», «сатира», готує власні сентенції щодо прочитаних творів у різних жанрах усного й письмового мовлення;

Спілкування іноземними мовами

читає, наводить цитати з прочитаних творів іноземною мовою, порівнює оригінал і переклад творів (за умови володіння іноземною мовою);

Математична компетентність

на підставі прочитаного виокремлює головну та другорядну інформацію;

Інформаційно-цифрова компетентність

знає та використовує електронні сайти українських бібліотек, де представлені переклади творів Ф. Кафки і М. О. Булгакова; створює електронну продукцію (мультимедійні презентації, буктрейлери тощо) для популяризації творів Ф. Кафки та М. О. Булгакова;

Уміння вчитися

використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, он-лайн ресурси) для отримання нових знань;

Ініціативність і підприємливість

обговорює прочитані твори в парах і групах, працює в команді;

Соціальна та громадянська компетентності

висловлює власну позицію щодо порушених у творах суспільних та моральних проблем;

Обізнаність та самовираження у сфері культури

порівнює втілення сюжетів творів Ф. Кафки і М. О. Булгакова у різних видах мистецтва;

усвідомлює роль спадщини Ф. Кафки і М. О. Булгакова для

(ТЛ) Модернізм, «роман у романі», гротеск, сатира.

(ЛК) Утілення сюжетів творів Ф. Кафки й М. О. Булгакова у кінематографі, анімації, живописі, графіці, музиці та інших видах мистецтва. Музей Ф. Кафки та пам'ятники йому в Празі. Музеї і пам'ятники М. О. Булгакову та його персонажам у різних країнах.

(УС) М. Булгаков і Київ.

(ЕК) Традиції М. В. Гоголя у творчості Ф. Кафки. Традиції Й. В. Гете, Г. С. Сковороди, Е. Т. А. Гофмана, М. В. Гоголя, Ф. Достоевського в романі М. О. Булгакова

(МЗ) Історія, художня культура.

<p>розвитку світової культури; Екологічна грамотність і здорове життя розуміє значення читання художньої літератури для духовного здоров'я людини як засобу протидії насильству, аморальності, агресії та іншим негативним явищам сучасного світу.</p>	
<p>ШЕДЕВРИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЛІРИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. (5 год.) (твори 3-4 авторів за вибором учителя)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знансвий компонент дає стислу характеристику модернізму й авангардизму в літературі; знає течії модернізму й авангардизму, їхніх видатних представників, основні етапи життєвого і творчого шляху письменників;</p> <p>Діяльнісний компонент визначає провідні теми й мотиви в ліриці митців; розкриває особливості світобачення письменників; характеризує образи ліричних героїв (героїнь); висвітлює зв'язки поетів з Україною, українські теми й мотиви в їхній ліриці;</p> <p>Ціннісний компонент обґрунтовує власне судження, обстоює думку в обговоренні (дискусії); робить висновки щодо загальнолюдського й національного в ліриці поетів;</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою</p>	<p>Розмаїття течій модернізму й авангардизму в європейській ліриці ХХ ст.</p> <p>Франція Гійом Аполлінер (Вільгельм Альберт Володимир Олександр Аполлінарій Костровицький, 1880 – 1918). «Зарізана голубка й водограй», «Міст Мірабо». Гійом Аполлінер – поет-авангардист. Зв'язок поезії митця з естетикою кубізму, своєрідність «сюрреалізму» письменника, його художні новації в царині лірики. Збірки «Алкоголі. Вірші 1898 – 1913 рр.», «Каліграми. Вірші Миру і Війни». Специфіка віршованої форми каліграм («Зарізана голубка й водограй»). Тема кохання й часу у вірші «Міст Мірабо». Верлібр у творчості Гійома Аполлінера.</p> <p>Австрія Райнер Марія Рільке (1875 – 1926). «Згаси мій зір...», «Орфей, Еврідіка, Гермес», збірка «Сонети до Орфея» (огляд). Своєрідність поглядів і поетики Р. М. Рільке. Діалог ліричного героя з Богом («Згаси мій зір...»). Переосмислення античних міфів у віршах митця («Орфей, Еврідіка, Гермес», збірка «Сонети до Орфея»). Філософський характер і художня довершеність лірики поета.</p>

знає українські переклади творів митців, визначає їхню художню специфіку;

Спілкування іноземними мовами

має загальні уявлення про своєрідність оригіналів творів митців (специфіка назв, синтаксису, ритмомелодики, образності тощо);

Математична компетентність

порівнює модернізм і авангардизм (у вигляді схеми, таблиці);

Інформаційно-цифрова компетентність

створює літературний портрет письменника, представляє свою роботу у вигляді самостійно створеної продукції (презентації, обкладинки видання, постера тощо);

Ініціативність і підприємливість

створює рекламу улюбленого поетичного твору або збірки (книжки) митця;

Соціальна та громадянська компетентності

визначає роль творчої спадщини поетів у ствердженні суспільно значущих ідей для свого часу та сучасності;

розкриває сутність авторської позиції,

усвідомлює значущість боротьби письменників за мир, свободу, духовність;

Обізнаність та самовираження у сфері культури

аналізує літературні явища в контексті доби, у зв'язках з історією літератури й культури;

знає і коментує твори різних видів мистецтва в аспекті розвитку течій модернізму й авангардизму;

Екологічна грамотність і здорове життя

усвідомлює цінність духовно-емоційного світу людини, значення поезії для його розвитку;

осмислює взаємозв'язок усього живого на світі, важливість збереження природи як середовища, необхідного для життя людини.

Іспанія

Федеріко Гарсія Лорка (1898 – 1936). «Про царівну Місяцівну», «Гітара».

Віхи творчого шляху й художні здобутки Ф. Гарсія Лорки. Жанрове розмаїття його лірики. Яскраві образи й символи у віршах поета. Своєрідність художнього світу Ф. Гарсія Лорки.

Росія

Срібна доба російської поезії: течії, здобутки, долі митців.

Олександр Олександрович Блок (1880 – 1921). «Незнайома».

Зв'язок поезії О. О. Блока із символізмом. Антитези у вірші «Незнайома». Засоби зображення бездуховного життя суспільства та мрії ліричного героя.

Анна Андріївна Ахматова (А. А. Горенко, 1889 – 1966). Вірші (1-2 за вибором учителя). Поема «Реквієм».

А. А. Ахматова й акмеїзм. Етапи творчості мисткині. Провідні теми й мотиви ранньої лірики А. А. Ахматової, образ ліричної героїні, конкретність описів, «щоденниковість» і психологізм. Поема «Реквієм» як відображення особистої й суспільної трагедії. Протест проти насильства, біблійні мотиви в поемі. Образ матері.

Володимир Володимирович Маяковський (1893 – 1930). «А ви могли б?..», «Послухайте!», «Борг Україні»

В. В. Маяковський – поет-новатор, вплив футуризму на поетику митця. Протиставлення нищої буденності й прагнення ліричного героя до іншого (омріяного) світу в ранній ліриці. Особливості віршованої системи В. В. Маяковського. Метафоричність образів, поетична мова.

Борис Леонідович Пастернак (1890 – 1960). «Гамлет», «У всьому хочу я дійти...», «Зимова ніч».

Творчий шлях Б. Л. Пастернака в контексті срібної доби. Філософська спрямованість лірики й прози митця. Темі кохання,

	<p>сенсу життя, творчості, боротьби з насильством у спадщині письменника. Відлуння мотивів світової культури у віршах Б. Л. Пастернака. Засоби художньої виразності.</p> <p><i>(ТЛ) Віри, поема, авангардизм, символізм, футуризм, акмеїзм, ліричний герой (героїня).</i></p> <p><i>(ЛК) Національне і загальнолюдське у віршах митців.</i></p> <p><i>(УС) Видатні поети Європи першої половини ХХ ст. і Україна.</i></p> <p><i>(ЕК) Образи й мотиви світової культури (Біблії, мистецтва, філософії, фольклору) у творах поетів.</i></p> <p><i>(МЗ) Історія, художня культура.</i></p>
<p>АНТИУТОПІЯ У СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ (2 год.)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент</p> <p>дає загальну характеристику змісту творів; сприймає літературний твір у контексті епохи та історико-літературного процесу;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>виявляє ознаки антиутопії в тексті; аналізує ідейно-тематичну сутність, сюжет, композицію, проблематику художнього твору; обґрунтовує власну позицію щодо актуальних проблем, порушених у творі; розкриває функції фантастики у творі-антиутопії;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p>оцінює вчинки персонажів антиутопії;</p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою</p> <p>знаходить у тексті й коментує неологізми (в українському перекладі);</p>	<p>Розвиток жанру антиутопії у ХХ ст.: ознаки та представники.</p> <p>Велика Британія</p> <p>Джордж Оруелл (Ерік Артур Блер, 1903 – 1950). «Скотоферма» або «1984» (1 твір за вибором учителя).</p> <p>Зв'язок творчості Дж. Оруелла із соціально-історичною ситуацією доби. Викриття сутності тоталітарної системи та її ієрархії в антиутопіях митця. Боротьба проти страху й рабської покірності в суспільній свідомості. Образ головного героя в динаміці. Поетика антиутопії (фантастика, мова, символи, алегорії та ін.).</p> <p><i>(ТЛ) Антиутопія, конфлікт, сатира, соціальна фантастика.</i></p> <p><i>(ЛК) Викривальний пафос антиутопії, спрямований проти тоталітаризму. Антиутопія в кіномистецтві ХХ–ХХІ ст.</i></p> <p><i>(УС) Антиутопія в українській літературі.</i></p> <p><i>(ЕК) Зіставлення фрагментів англійських оригіналів й українських перекладів творів Дж. Оруелла.</i></p> <p><i>(МЗ) Історія, художня культура.</i></p>

Спілкування іноземними мовами

наводить приклади засобів комічного в тексті оригіналу англійською мовою та *інтерпретує* їх (за умови володіння нею);

Математична компетентність

складає схеми, таблиці;

Інформаційно-цифрова компетентність

за допомогою цифрових технологій *знаходить* додаткову інформацію про письменників – представників антиутопії; складає цитатний план твору-антиутопії;

Ініціативність і підприємливість

усвідомлює важливість рішучої боротьби проти тоталітарної системи, страху й рабської покірності; бере участь у виконанні завдань дослідницько-пошукового характеру;

Ініціативність і підприємливість

висловлює власну позицію щодо того, як подолати наслідки тоталітарної системи в суспільстві й суспільній свідомості;

Соціальна та громадянська компетентності

установлює зв'язок антиутопії з розвитком суспільства ХХ ст.; *обговорює* соціально-історичні проблеми, порушені у творі; *усвідомлює* небезпеку тоталітаризму для людини, культури, цивілізації;

Обізнаність та самовираження у сфері культури

знаходить і демонструє приклади творів-антиутопій у різних видах мистецтва;

Екологічна грамотність і здорове життя

визначає попереджальний зміст твору для сучасності; *усвідомлює* особисту відповідальність за збереження миру, природи, демократичних засад, життя на планеті Земля.

ПРОБЛЕМА ВІЙНИ І МИРУ В ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТ. (4 год.)

<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент <i>виразно читає, коментує, аналізує літературні твори;</i></p> <p>Діяльнісний компонент <i>розкриває особливості художньої побудови творів, характеризує ідейно-тематичний зміст, сюжет, проблематику творів, художні образи; визначає антивоєнний пафос творів, авторську позицію;</i></p> <p>Ціннісний компонент <i>аналізує теми та актуальні проблеми творів, висловлює власні судження щодо питань, порушених у творах митців, бере участь в обговоренні проблематики прочитаних текстів;</i></p> <p>Ключові компетентності</p> <p>Спілкування державною мовою <i>розкриває поняття «епічний театр», пояснює значення назв творів у зв'язку з їхнім ідейно-художнім змістом;</i></p> <p>Спілкування іноземними мовами <i>наводить висловлювання видатних діячів України та світу щодо проблеми війни та миру іноземною мовою (якою володіють), коментує їх;</i></p> <p>Математична компетентність <i>створює таблиці, схеми; розкриває внутрішній зв'язок між епізодами, образами творів;</i></p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність <i>використовує Інтернет для розширення уявлень про зв'язки письменників з Україною, утілення сюжетів творів митців в інших видах мистецтва;</i></p> <p>Ініціативність і підприємливість <i>висловлює критичну думку щодо збагачення матінки Кураж за рахунок війни, вияву меркантилізму, прагматизму в людських</i></p>	<p>Німеччина</p> <p>Епічний театр Б. Брехта: теоретичні засади й художня практика. Бертольт Брехт (1898 – 1956). «Матінка Кураж та її діти». Б. Брехт – драматург-новатор. Зображення війни як засобу збагачення в драмі «Матінка Кураж та її діти». Ідеї попередження та риси «епічного театру» в п'єсі.</p> <p>Генріх Белль (1917 – 1985). «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». Життєвий і творчий шлях письменника. Засудження антигуманної сутності Другої світової війни, її руйнівних наслідків для людства в оповіданні «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». Образ школи як художня модель нацистської Німеччини. Зображення війни з погляду важко пораненого юного солдата. Символічний зміст назви оповідання, її зв'язок з історією Спарти. Форма твору (внутрішній монолог). Специфіка змалювання образу головного героя (відсутність імені, виразних індивідуальних рис, байдужість до світу, зміни в його внутрішньому світі та ін.). Художні деталі. Підтекст. Авторська позиція.</p> <p>Німецькомовна поезія</p> <p>Пауль Целан (1920 – 1970). «Фуга смерті». Віхи життя й творчості Пауля Целана. «Фуга смерті» – один із найвідоміших творів про Голокост. Художнє новаторство митця. Ключові метафори («чорне молоко світання», «могила в повітрі») як відтворення жахливої реальності Освенціму. Прийом протиставлення. Провідні мотиви та їхня роль у творі. Трансформація біблійних образів і мотивів у творі.</p> <p><i>(ТЛ) Епічний театр, підтекст, мотив, композиція.</i> <i>(ЛК) «Матінка Кураж та її діти» в театрі й кіно. Зображення</i></p>
--	---

<p>стосунках; розпізнає уявні і справжні життєві цінності, висловлює власне судження щодо цього; критично оцінює вчинки та висловлювання героїні п'єси Б. Брехта; Соціальна та громадянська компетентності визначає історичну основу творів, їхню актуальність для сьогодення; Обізнаність та самовираження у сфері культури виявляє засоби художнього відображення трагедії Другої світової війни у творах письменників ХХ ст.; Екологічна грамотність і здорове життя висловлює судження про цінність людського життя; виявляє у творах провідні символи, які спрямовані на протест проти війни й захист миру, розкриває їхній зміст.</p>	<p>згубності війни в документалістиці й творах мистецтва. (УС) Друга світова війна у творах української літератури. Г. Белль і Україна. Пауль Целан і Україна. (ЕК) Зіставлення образів персонажів. (МЗ) Історія, художня культура.</p>
<p>ЛЮДИНА ТА ПОШУКИ СЕНСУ ІСНУВАННЯ В ПРОЗІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. (4 год.) (2 твори за вибором учителя)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності Знаннєвий компонент знає основні відомості про життя і творчість Е. М. Гемінгвея, Г. Гарсія Маркеса, Я. Кавабати; розуміє значення творчості письменників у світовому літературному процесі; Діяльнісний компонент аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, композицію, проблематику художніх творів; характеризує персонажів творів, стильові особливості прочитаних текстів; виявляє й аргументує жанрові ознаки творів; Ціннісний компонент обговорює філософсько-етичні проблеми, порушені у творах; висловлює судження щодо сенсу людського буття, морального</p>	<p>Загальна характеристика провідних тенденцій прози другої половини ХХ ст. Ернест Міллер Гемінгвей (1899 – 1961). «Старий і море». Габріель Гарсія Маркес (1927 – 2014). «Стариган із крилами». Ясунарі Кавабата (1899 – 1972) . «Тисяча журавлів». (2 твори за вибором учителя) США Ернест Міллер Гемінгвей (1899 – 1961). «Старий і море». Віхи життя й творчості митця. «Кодекс честі» героїв Е. М. Гемінгвея. Реалістичний, міфологічний і філософський плани повісті «Старий і море». Символіка образів (риба, море, рибалка, хлопчик та ін.). Образ Сантьяго. Ознаки притчі у повісті. Колумбія</p>

вибору людини;
робить висновки про значення прочитаних творів для духовного зростання особистості;

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

тлумачить поняття «повість-притча», «магічний реалізм», «підтекст твору», «національний колорит»;
розширює свій лексикон завдяки новим словам і висловам, наявним у прочитаних творах;

Спілкування іноземними мовами

читає уривки з повісті «Старий і море» Е. М. Гемінгвея в оригіналі (за умови володіння англійською мовою), зіставляє їх з українськими перекладами;

Математична компетентність

доводить аксіому «Сила нації – у національних традиціях»;

Компетентності в природничих науках і технологіях

критично оцінює взаємини людини й природи, зображені в прочитаних творах;

Інформаційно-цифрова компетентність

створює електронну продукцію (презентації, постери тощо) для популяризації прочитаних творів;

Уміння вчитися

використовує різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, он-лайн ресурси) для отримання нових знань;

Соціальна та громадянська компетентності

оцінює взаємини героїв зі світом, природою, іншими людьми;
висловлює думки щодо моральних і соціальних проблем, порушених у творах;

усвідомлює роль випробувань у житті особистості;

Обізнаність та самовираження у сфері культури

усвідомлює цінність національної самобутності, рідної культури і культурного розмаїття світу;
розуміє роль прочитаних творів у популяризації національних

Габріель Гарсія Маркес (1927 – 2014). «Стариган із крилами».

Короткі відомості про життя митця, лауреата Нобелівської премії. Специфіка «магічного реалізму» Г. Гарсія Маркеса. Синтез реального і фантастичного в оповіданні Г. Гарсія Маркеса «Стариган із крилами». Відображення моральної деградації людства. Символічний зміст образу янгола. Ідея прагнення до внутрішнього вдосконалення, морального відродження, повернення до вічних цінностей.

Японія

Ясунарі Кавабата (1899 – 1972) . «Тисяча журавлів».

Ясунарі Кавабата – лауреат Нобелівської премії. Відображення самобутності японської культури у повісті «Тисяча журавлів». Роль чайної церемонії в композиції твору. Провідні ідеї (утвердження ідеї єдності людини з природою, гармонії зі світом, повернення до національних традицій і вічних цінностей). Образна система повісті. Еволюція головного героя (Кікудзі). Символіка. Японські уявлення про красу та їх відображення у творі. Особливості стилю письменника.

(ТЛ) Притча, «магічний реалізм», підтекст, індивідуальний стиль письменника, національний колорит.

(ЛК) Відображення специфіки національних культур у літературних творах. Екранізації літературних творів.

(УС) Українські переклади і видання творів Е. М. Гемінгвея, Г. Гарсія Маркеса, Я. Кавабати.

(ЕК) Порівняння образів персонажів.

(МЗ) Художня культура.

<p>традицій різних країн і народів, а також розвитку світової культури;</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя</p> <p>висловлює судження про цінність людського життя; усвідомлює єдність людини з природою як необхідну умову її здорового життя.</p>	
<p>ЛІТЕРАТУРА ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ. (2 год.)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знансвий компонент</p> <p>знає світоглядні й естетичні засади «театру абсурду», його ознаки; рохуміє передумови розвитку постмодернізму, визначає основні принципи його поетики; називає найвідоміших письменників літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст.; розрізняє явища масової та елітарної культури, наводить приклади; розповідає про зв'язки письменників з Україною;</p> <p>Діяльнісний компонент</p> <p>аналізує проблематику, образну систему, художні особливості прочитаних творів; характеризує образи персонажів; розкриває зміст символів, метафор у прочитаних творах; виявляє риси абсурдистської драми, літератури постмодернізму, роль гротеску та фантастики у текстах; з'ясовує особливості стилю митців; веде діалог щодо проблем, порушених у прочитаних творах;</p> <p>Ціннісний компонент</p> <p>усвідомлює художню цінність прочитаних творів; обговорює проблеми морального вибору, сенсу людського життя;</p>	<p>Провідні тенденції в драматургії другої половини ХХ ст.</p> <p>Формування «театру абсурду» як явища театрального авангарду в 1950-1960-х рр., його провідні ознаки. Огляд здобутків митців («Гостина старої дами» Ф. Дюрренматта, «Санта-Крус» М. Фріша, «Носороги» Е. Йонеско, «Чекаючи на Годо» С. Беккета). Жанрові новації (драма-притча, трагікомедія та ін.). Значення іронії, гротеску у творах.</p> <p>Література постмодернізму</p> <p>Постмодернізм – одне із найяскравіших літературних явищ останніх десятиліть ХХ – початку ХХІ ст. Постмодерністське мистецтво: елітарна й масова культура.</p> <p>Милорад Павич (1929 – 2009). «Скляний равлик». Хуліо Кортасар (1914 – 1984). «Менади» (1 твір за вибором учителя)</p> <p>Сербія</p> <p>Милорад Павич (1929 – 2009). «Скляний равлик». Короткі відомості про митця. Утілення в оповіданні «Скляний равлик» рис постмодернізму. Можливість вибору шляхів читання твору як вияв характерної для постмодерністської літератури гри письменника з текстом і читачем, «відмови від монопольного права автора на істину». Варіанти фіналу твору як ознака стилю</p>

<p><i>робить висновки</i> щодо значення творів для розвитку культури й формування сучасного читача.</p> <p>Ключові компетентності Спілкування державною мовою <i>обговорює</i> прочитані твори, <i>тлумачить</i> поняття «театр абсурду», «постмодернізм», «інтертекстуальність», «магічний реалізм», <i>готує власні сентенції</i> щодо прочитаних творів у різних жанрах усного і письмового мовлення; <i>збагачує власне мовлення</i>, читаючи українські переклади творів;</p> <p>Математична компетентність на підставі прочитаного <i>виокремлює</i> головну та другорядну інформацію;</p> <p>Інформаційно-цифрова компетентність <i>знає</i> електронні сайти українських бібліотек, <i>використовує</i> їх у процесі навчання й читання художньої літератури; <i>створює</i> електронну продукцію (мультимедійні презентації, тощо);</p> <p>Уміння вчитися <i>використовує</i> різні джерела довідкової інформації (словники, енциклопедії, он-лайн ресурси) для отримання нових знань;</p> <p>Ініціативність і підприємливість <i>обговорює</i> прочитані твори у парах і групах, <i>бере на себе ініціативу</i> під час обговорення дискусійних питань; працює в команді;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності <i>з повагою ставиться</i> до культурних надбань інших народів;</p> <p>Обізнаність та самовираження у сфері культури <i>порівнює</i> прочитані твори та їхнє втілення в інших видах мистецтва.</p>	<p>М. Павича. Значення центральної метафори.</p> <p>Аргентина</p> <p>Хуліо Кортасар (1914 – 1984). «Менади». Короткі відомості про письменника. Фантасмагорична картина безумства натовпу в оповіданні Х. Кортасара «Менади». Відображення сучасних соціальних, психологічних, етичних проблем у творі. Специфіка індивідуального стилю митця: поєднання реалістичних і фантастичних елементів, калейдоскопічність подій, символіка, метафоризм, пародія.</p> <p><i>(ТЛ) «Театр абсурду», постмодернізм, інтертекстуальність, «магічний реалізм».</i> <i>(ЛК) Літературні твори другої половини ХХ ст. в кіно й театрі.</i> <i>(УС) Українські переклади й видання творів Ф. Дюрренматта й Павича. Ф. Дюрренматт і Україна. М. Павич і Україна</i> <i>(ЕК) Зіставлення персонажів, символів, метафор.</i> <i>(МЗ) Історія, художня культура.</i></p>
<p>СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА В ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ (2 год.) (1-2 твори за вибором учителя та учнів)</p>	
<p>Учень / учениця Предметні компетентності</p>	<p>Україна Загальна характеристика розвитку кримськотатарської літератури</p>

Знаннєвий компонент

називає сучасних зарубіжних письменників, твори яких увійшли в коло юнацького читання;
знає окремі факти життя сучасних зарубіжних письменників;
зміст прочитаних творів;
розуміє зв'язок творчості письменника з національними літературними традиціями та сучасними тенденціями світової літератури;

Діяльнісний компонент

аналізує ідейно-тематичний зміст, сюжет, композицію, проблематику художніх творів;
характеризує образи персонажів;
порівнює прочитані твори з текстами дотичної тематики та проблематики, розглянутими в курсах зарубіжної та української літератури;

Ціннісний компонент

коментує художні образи, у яких утілено позитивні й негативні явища;
висловлює судження про особливості стилю письменників, їхню роль в історії національної та світової культури;

Ключові компетентності

Спілкування державною мовою

пояснює символічний зміст назв творів;

Спілкування іноземними мовами

використовує іноземні сайти для пошуку інформації про митців та їхні твори;

Математична компетентність

класифікує прочитані твори за жанровою належністю;

Інформаційно-цифрова компетентність

використовує ресурси Інтернету для створення доповіді, презентації;

Уміння вчитися

створює учнівський проект;

й культури.

Таїр Халілов (нар. 1940 р.). «До останнього подиху».

Таїр Халілов – сучасний український кримськотатарський письменник. Близькість прози Халілова до філософії екзистенціалізму.

«До останнього подиху» – історія життя, боротьби та любові героя твору, віддзеркалення в ній трагічної долі кримськотатарського народу. Тема депортації кримських татар та свавілля влади. Образ Бекира – людини, котра ніколи не здається. Почуття гідності героя, глибинний зв'язок зі своїм народом.

США

Джон Майкл Грін (нар. 1977). «Провина зірок».

Д. Грін – американський письменник, автор книжок для підлітків та молоді, відеоблогер. «Провина зірок» – розповідь про історію кохання невиліковно хворих юнака та дівчини. Образи головних героїв. Ідея цінності життя. Символіка назви твору. Ліризм, іронічність оповіді.

Австралія

Маркус Френк Зузак (нар. 1975). «Крадійка книжок».

Короткі відомості про митця. «Крадійка книжок» - роман про Другу світову війну. Історія життя дівчинки Лізель Мемінгер. Викриття згубного впливу нацизму у творі. Образи «маленьких людей», які опинилися в умовах фашистської системи. Ідеї людяності, добра, порятунку життя й культури. Книга як символ збереження духовності в жорстокому світу. Форми оповіді.

(ТЛ) Поглиблення понять про класичну і масову літературу, популярні жанри сучасної літератури.

(ЛК) Відображення проблем війни і миру, суспільства, сучасної молоді, психології особистості, природи й людини у творах літератури й інших видах мистецтва.

(УС) Видатні українські літературознавці ХХ ст.

<p>Ініціативність і підприємливість <i>висловлює</i> власні ідеї щодо залучення молоді до читання, <i>реалізує</i> їх, розміщуючи в соцмережах актуальну інформацію про цікаві книжки різних країн і народів;</p> <p>Соціальна та громадянська компетентності <i>аналізує</i> соціальні, моральні, політичні, історичні проблеми, порушені у прочитаних творах, <i>висловлює судження</i> про них;</p> <p>Обізнаність та самовираження у сфері культури <i>сприймає</i> твори сучасної літератури в контексті культури країни, яку репрезентує художній твір; <i>зіставляє</i> літературні твори з їхнім утіленням у різних видах мистецтва (кіно, театр, образотворче мистецтво);</p> <p>Екологічна грамотність і здорове життя <i>коментує</i> результати людської діяльності в природному та суспільному середовищі, відображені у творах літератури.</p>	<p>(ЕК) Трансформації традиційних жанрів у сучасну добу. <i>Зіставлення літературних творів та їх утілення в кіно, театрі, образотворчому мистецтві.</i></p> <p>(МЗ) Історія, художня культура.</p>
<p>ПІДСУМКИ (1 год.)</p>	
<p>Учень / учениця</p> <p>Предметні компетентності</p> <p>Знаннєвий компонент <i>пояснює</i> відмінності зарубіжної літератури від української, світової літератури – від національної; <i>називає</i> видатних представників вітчизняної перекладацької школи, <i>визначає</i> їхній внесок у розвиток українського суспільства;</p> <p>Діяльнісний компонент <i>розпізнає</i> види перекладів, зокрема художнього, <i>визначає</i> їхні особливості; <i>розкриває</i> роль української перекладацької школи у формуванні сучасного читача;</p> <p>Ціннісний компонент</p>	<p>Узагальнення і систематизація навчального матеріалу.</p>

на підставі власного читацького досвіду *робить висновки* щодо цінності класичної й сучасної літератури;

Ключові компетентності

Математична компетентність

класифікує прочитані твори за жанровими й поетикальними ознаками;

Інформаційно-цифрова компетентність

використовує цифрові технології для розширення кола читання;

Уміння вчитися

отримує потрібну інформацію, використовуючи літературознавчі словники й довідники;

Ініціативність і підприємливість

бере участь у виконанні завдань дослідницько-пошукового характеру;

виявляє лідерські якості у роботі в парах (групах) над проектом;

Соціальна та громадянська компетентності

аргументовано висловлює думки щодо актуальних моральних і суспільних питань, які знайшли відбиток у творах зарубіжної літератури;

розуміє необхідність збереження і розвитку культурних надбань різних народів;

усвідомлює важливість популяризації в соціумі шедеврів зарубіжної літератури, а також надбань української перекладацької школи;

Обізнаність та самовираження у сфері культури

визначає особливості культури інформаційного суспільства (переваги й проблеми) та місце читання художньої літератури в ньому;

осмислює роль художньої літератури і художнього перекладу в житті сучасного суспільства і окремої особистості.

усвідомлює потребу збереження культурних надбань людства, необхідність читання творів вітчизняних і зарубіжних авторів.

Екологічна грамотність і здорове життя

<i>сприймає</i> художню літературу як засіб укріплення духовного здоров'я особистості та нації.	
---	--

Для вивчення напам'ять

Й. В. Гете «Фауст» (один із монологів Фауста за вибором учителя), Гійом Аполлінер (1 вірш за вибором учня), Р. М. Рільке (1 вірш за вибором учня), А. А. Ахматова (1 вірш за вибором учня), В. В. Маяковський (1 вірш за вибором учня), Б. Л. Пастернак (1 вірш за вибором учня).

СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ДОДАТКОВОГО ЧИТАННЯ
Для уроків позакласного читання і уроків із резервного часу
(за вибором учителя)

10 клас

- Акутагава Р. «Слова Пігмея», «Расьомон», «Бататова каша», «Усмішка богів», «Сад» (1-2 твори на вибір)
- Бойн Дж. «Хлопчик у смугастій піжамі»
- Бредбері Р. Марсіанські хроніки (1-2 твори за вибором учителя)
- Гавальда А. «Просто разом», «Ковток свободи», «Біллі», «Я її кохав, я його кохала» або ін. (1 твір за вибором учителя)
- Гамсун К. «Пан»
- Гоголь М. В. «Сорочинський ярмарок», «Ніс», «Мертві душі» (1 твір за вибором учителя)
- Гофман Е. Т. А. «Золотий горнець», «Лускунчик або мишачий король».
- Грін Д. «У пошуках Аляски», «Паперові міста»
- Діккенс Ч. «Пригоди Олівера Твіста», «Домбі і син» (1 твір за вибором учителя)
- Достоевський Ф. М. «Хлопчик у Христа на ялинці», «Бідні люди», «Зневажені та скривджені», «Ідіот», «Брати Карамазови» (1 твір за вибором учителя)
- Конрад Дж. «Князь Роман», «Сестри», «Емі Фостер» (1 за вибором учителя)
- Короленко В. Г. «У поганому товаристві» («Діти підземелля»), «Парадокс», «Без язика», «Ліс шумить», «Котляревський і Мазепа» або ін. (1 за вибором учителя)
- Купер Ф. «Звіробій», «Останній із могікан» (1 твір за вибором учителя)
- Лондон Джек. «Мартін Іден»
- Малларме С. «Квіти», «Привід», «Лебідь»
- Меріме П. «Кармен», «Маттео Фальконе»
- Міцкевич А. «Кримські сонети»
- Мопассан Г. «Життя», «Любий друг», новели (1-2 твори за вибором учителя)
- Провансальська лірика (Дж. Рюдель, Б. де Борн та ін.) (2-3 твори за вибором учителя)
- Ремарк Е.М. «Три товариші»
- Ріггз Р. «Дім дивних дітей»
- Ровелл Р. «Елеанор і Парк»
- Селінджер Дж. «Ловець у житі»
- Сімак К. «Двобій»
- Стендаль. «Ваніна Ваніні»
- Такубоку І. Лірика
- Теккерей В. «Ярмарок суєти»
- Толстой Л. М. «Війна і мир» (уривки), «Анна Кареніна», «Хаджі-Мурат» (1 твір за вибором учителя)
- Тургенєв І.С. «Ася», «Батьки та діти» (1 твір за вибором учителя)
- Уеллс Г. «Країна сліпих», «Двері в стіні», «Коли Сплячий прокинеться», «Війна світів», «Невидимець» та ін. (1 твір за вибором учителя)
- Фіцджеральд Ф. С. «Великий Гетсбі», «Ніч лагідна» (1 твір за вибором учителя)
- Чехов А. П. «Чайка», «Три сестри», «Вишневий сад», «Агрус», «Людина у футлярі», «Дама з собачкою» (1-2 твори за вибором учителя)
- Ягелло Й. «Шоколад із чилі»
- Янсон Т. «Тато і море», «Наприкінці листопада»

11 клас

- Айтматов Ч. «І понад вік триває день», «Плаха» (1 твір за вибором учителя)

Апдайк Дж. «Кролик розбагатів»
Барнз Дж. «Відчуття закінчення»
Беккет С. «Чекаючи на Годо»
Борхес Х. «Дзеркало і маска»
Булгаков М. О. «Дні Турбіних»
Бунін І. О. «Антонівські яблука», «Легке дихання», цикл «Темні алеї» (1 твір за вибором учителя)
Гасклі О. «Дивний новий світ»
Гашек Я. «Пригоди бравого вояка Швейка»
Гелпрін М. «Свіча горіла»
Гемінгвей Е. «Кішка на дощі»
Гессе Г. «Гра в бісер», «Степовий вовк» (1 твір за вибором учителя)
Гумільов М. С. Поезії (1-2 вірші за вибором учителя)
Ділан Боб. Поезії (1-2 вірші за вибором учня)
Джойс Дж. «Джакомо Джойс», «Дублінці» (1 твір за вибором учителя)
Дюрренматт Ф. «Фізика», «Гостина старої дами» (1 твір за вибором учителя)
Еко У. «Ім'я троянди»
Еліот Т. С. Поезії (1-2 вірші за вибором учителя)
Елюар П. Поезії (1-2 вірші за вибором учителя)
Єсенін С. О. Поезії (1-2 вірші за вибором учителя)
Зюскінд П. «Голуб»
Йонеско Е. «Голомоза співачка», «Носороги» (1 твір за вибором учителя)
Ільф І. А., Петров Є. П. «Дванадцять стільців»
Кавабата Я. «Німія»
Камю А. «Чума»
Кафка Ф. Притчі. «Лист до батька»
Кіз Д. «Квіти для Елджернона»
Кізі К. «Політ над гніздом зозулі»
Кінг С. Е. 1-2 твори за вибором учителя
Кініллі Т. «Список Шиндлера»
Кобо Абе «Людина-коробка», «Жінка в пісках» (1 твір за вибором учителя)
Кортасар Х. «Поза часом»
Кундера М. «Нестерпна легкість буття»
Купрін О. І. «Гранатовий браслет», «Олеся» (1 твір за вибором учителя)
Ле Гуїн У. «Ті, хто покидають Омелас»
Лем С. «Солярис»
Мандельштам Й. Е. Поезії (1-2 вірші за вибором учителя)
Манн Т. «Маріо і чарівник»
Маркес Г. «Сто років самотності»
Муракамі Х. «Хроніка заводного птаха», «Норвезький ліс», «1Q84», «Підземка» або ін. (1 твір за вибором учителя)
Некрасов В. Повісті, оповідання, нариси (1 за вибором учителя)
Павич М. «Хозарський словник», «Зоряна мантия», «Дамаскин»
Памук О. «Мене називають Червоний»
Пеннак Д. 1-2 твори за вибором учителя
Райнсмар К. «Останній світ»
Саган Ф. «Привіт, смутку», «Трохи сонця в холодній воді»
Тарковський А. Поезії (2-3 вірші за вибором учителя)
Фаулз Дж. «Маг» («Волхв»), «Хмара» (1 твір за вибором учителя)
Фріш М. «Андорра», «Біографія», «Санта-Крус» (1 твір за вибором учителя)
Хайнлайн Р. Фантастичні твори (1 твір за вибором учителя)
Цветаєва М. І. Поезії (2-3 вірші за вибором учителя)

Чапек К. «Війна з саламандрами»
Чичибабін Б. О. Поезії (2-3 вірші за вибором учителя)

Додаток 2

СУЧАСНА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Нормативні документи

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392) // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – 2012. – № 4-5. – С. 3-56; [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p>.

2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednyuaa-sch-2016/koncepciya.html>

Монографії, посібники, словники, довідники

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. [за ред. М. Зубрицької]. – Львів, 2001.
2. Бандура О. Теорія літератури в тезах, дефініціях, таблицях: Навчальний довідник / О. Бандура, Г. Бандура. – К., 2008.
3. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох / Г. Блум; [пер. з англ. під загальною редакцією Р. Семківа]. – К., 2007.
4. Волошина Н. Й. Наукові основи методики літератури: Посібник / Н. Й. Волошина, О. М. Бандура, О. А. Гальонка та ін.; [за ред. Н. Й. Волошиної] – К., 2002.
5. Волощук Е. Технэ майевтике: Теория и практика анализа литературного произведения / Е. Волощук, Б. Бегун // Тема. – 1997. – № 1–2.
6. Галич О. А. Теорія літератури: підручник для студ. філол. спец. вищ. навч. закладів / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. 4-те вид., стереотип. – К., 2008
7. Давиденко Г. Й. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навчальний посібник / Г. Й. Давиденко, Г. М. Стрельчук, Н. І. Гринчак. – К., 2011.
8. Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття: навч. посібник / Т. Денисова. – К., 2012.
9. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології / І. Дичківська. – К., 2004.
10. Зарубіжна література ХІХ століття: посібник [за ред. О. М. Ніколенко, В. І. Мацапури]. – К., 1999.
11. Зарубіжна література ХХ століття: Посібник [за ред. О. М. Ніколенко, Т. М. Конєвої]. – К., 1998.
12. Затонский Д. Модернизм и постмодернизм. Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств / Д В. Затонский. – Харьков, 2000. – 259 с.
13. Зубрицька М. Ното legens: читання як соціокультурний феномен / М. Зубрицька. – Львів, 2004.
14. Ильин И. П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа / И. П. Ильин. – М., 1998.
15. Ісаєва О. О. Вивчення літератури в цифрову епоху: про реалії сьогодення і перспективи в майбутньому / О. О. Ісаєва // Всесвітня література в школах України. – 2016. – № 1 (415).
16. Ісаєва О. О. Вивчення літератури під час гібридної війни / О. О. Ісаєва // Зарубіжна література. – 2017. – № 21 (774).
17. Ісаєва О. О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури : монографія / О. О. Ісаєва. – К., 2003.
18. Ісаєва О. О. Формування сучасного читача засобами медіаосвіти / О. О. Ісаєва // Всесвітня література в сучасній школі. – 2013. – № 2.
19. Ісаєва О. О. Чи буде особистість майбутнього Ното legens? / О. О. Ісаєва // Дивослово. – 2014. – № 4(685).
20. Ісаєва О. О. Читацькоцентрична парадигма вивчення літератури в школі// ШБІЦ. – 2016. – № 5.
21. Ісаєва О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної літератури: Посібник для вчителя / О. О. Ісаєва. – К., 2000.

22. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М.В. Кузьменко та ін. – К., 2010.
23. Кичук Н. Формування творчої особистості вчителя / Н. Кичук. – К., 1991.
24. Клименко Ж. В. Шкільний курс «Зарубіжна література» як чинник формування української національної ідентичності учнів // Всесвітня література в школах України. – 2016. – № 7/8.
25. Клименко Ж. В. Компаративний підхід до викладання літератури в школі / Ж. В. Клименко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2010. – № 12.
26. Клименко Ж. В. Науково-методичний лекторій для вчителя світової літератури «Специфіка вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи»: Лекції 1–22 // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2009. – № 11; 2010 – №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 10; 2011 – №№ 1, 3, 4, 5, 11/12; Всесвітня література в сучасній школі. – 2012. – №№ 1, 5, 10; 2013 – №№ 1, 2; Всесвітня література в школах України. – 2014. – № 7 – 8; 2015 – №№ 3, 6, 12.
27. Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи / Ж. В. Клименко. – К., 2006.
28. Клименко Ж. В. Формування компаративістської компетентності учнів у процесі вивчення світової літератури / Ж. В. Клименко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України – 2011. – № 6.
29. Ковбасенко Ю. І. Вивчення біографічних відомостей про письменника як методична проблема/ Ю. І. Ковбасенко // Постметодика. – Полтава. – 2006. – № 6 (70).
30. Ковбасенко Ю. І. Використання тестових технологій у процесі вивчення української та зарубіжної літератури в загальноосвітніх навчальних закладах/ Ю. І. Ковбасенко // Зарубіжна література в навчальних закладах. – К. – 2008. – № 2.
31. Ковбасенко Ю. І. Г. Флобер «Пані Боварі». А. Доде. Цикл творів про Тартарена: матеріали до уроків літератури. 10 клас / Ю. І. Ковбасенко // Відродження. Мови, літератури, історія народів України у національних школах. – К., 1994.
32. Ковбасенко Ю. І. Життєвий і творчий шлях Ф. Достоєвського. «Злочин і кара» як філософський поліфонічний соціально-психологічний роман / Ю. І. Ковбасенко // Зарубіжна література. – К. – 2010. – № 26.
33. Ковбасенко Ю. І. Література постмодернізму: штрихи до портрету/ Ю. І. Ковбасенко // Acta Neophilologica. – 2009. – XI. – Wydawnictwo Uniwersytetu Warminsko-Mazurskiego w Olsztynie.
34. Ковбасенко Ю. І. Літературний канон і курикулум літературної освіти: світовий досвід і український шлях (ч. I – світовий досвід) / Ю. І. Ковбасенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України, 2011. – № 9.
35. Ковбасенко Ю. І. Світова література: штрихи до історико-літературного портрета. Франц Кафка. Джеймс Джойс / Ю. І. Ковбасенко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. - 2011. – № 7–8.
36. Ковбасенко Ю. І. Поглиблене вивчення літератури і новітні педагогічні вимірювання / Ю. І. Ковбасенко // Вітчизняна філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення. – Вип. 5. – Черкаси, 2015.
37. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) / О. М. Куцевол. – К., 2009.
38. Лексикон загального та порівняльного літературознавства [за ред. А. Волкова]. – Чернівці, 2011.
39. Літературознавча енциклопедія: у 2-х томах [автор-укладач Ю. І. Ковалів]. – К., 2007.
40. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К., 1997.
41. Матвіїшин В. Г. Український літературний європеїзм / В. Г. Матвіїшин. – К., 2009.
42. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник / Л. В. Мацевко-Бекерська. – Львів, 2011.
43. Методика преподавания литературы [под ред. О. Богдановой]. – М., 2000.
44. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підручник / Л. Ф. Мірошніченко – К., 2010.
45. Мірошніченко Л. Ф. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 9-11 кл. : Посібник для вчителя / Л. Ф. Мірошніченко, Ю. М. Дишлюк. – Харків, 2004.
46. Мойсеїв І. Зарубіжна література в людинотворчому вимірі / І. Мойсеїв. – К, 2003.

47. Моклиця М. Модернізм у творчості письменників ХХ ст. Зарубіжна література / М. Моклиця. – Луцьк, 1999.
48. Моклиця М. Основи літературознавства: посібник для студентів / Марія Моклиця. – Тернопіль, 2002.
49. Наливайко Д. С. Про співвідношення «декадансу», «модернізму», «авангардизму» / Д. С. Наливайко // Слово і час. – 1997. – № 11–12.
50. Наукові основи методики літератури [за ред. Н. Волошиної]. – К., 2002
51. Ніколенко О.М. Від Флобера до Аполлінера. Французька література другої половини ХІХ – початку ХХ ст. / О.М. Ніколенко. – К., 2005.
52. Ніколенко О. М. Зарубіжна література: Тести: посібник / О. М. Ніколенко, О. В. Орлова, Т. М. Конєва та ін. – К., 2007.
53. Ніколенко О. М. Поезія французького символізму: Ш. Бодлер, П. Верлен, А. Рембо / О. М. Ніколенко. – Х., 2003.
54. Ніколенко О. М. Книжки, які рятують світ. Маркус Зузак і його роман «Книжковий злодюжка» / О.М. Ніколенко // Всесвітня література в школах України. – 2015. - № 5. – С. 3-6.
55. Ніколенко О. М. Компетентнісний підхід до викладання зарубіжної літератури / О. М. Ніколенко// Зарубіжна література. – 2016. - № 6. – С. 4–9.
56. Ніколенко О. М. Художність в оцінці творів мистецтва / О. М. Ніколенко // Всесвітня література в сучасній школі. – 2014. – № 3. – С. 9–10.
57. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи / О. М. Ніколенко, О. М. Куцевол – К., 2003.
58. Ніколенко О. М., Мацапура В. І. Літературні епохи, напрями, течії / О. М. Ніколенко, В. І. Мацапура. – К., 2004.
59. Ніколенко О. Н., Мелашенко М. П. Імпрессионизм в творчестві Б. Пастернака / О. Н. Ніколенко, М. П. Мелашенко. – Полтава, 2014.
60. Ніколенко О. М., Філіна І. О. Філософія життя у китайській та японській літературах / О. М. Ніколенко, І. О. Філіна. – Х., 2003.
61. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади / Ф. Ніцше [пер. з нім. А. Онишка, П. Тарашука]. – К., 2003.
62. Нямцу А. Е. Основи теорії традиційних сюжетів / А. Е. Нямцу. – Черновці, 2003.
63. Оліфіренко С. М. Мандрівка Інтернет-сторінками зарубіжної літератури: Посібник для вчителів і учнів 8–11 класів / С. М. Оліфіренко – К., 2007.
64. Ортега-и-Гасет Х. Дегуманізація мистецтва / Х. Ортега-и-Гасет // Самосознание европейской культуры XX века: Мыслители и писатели Запада о месте культуры в современном обществе. – М., 1991.
65. Павличко С. Д. Зарубіжна література: дослідження та критичні статті. – К., 2001.
66. Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах / Є. Пасічник. – К., 2000.
67. Пахаренко В. І. Основи теорії літератури / В. І. Пахаренко. – К., 2009.
68. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник [за ред. О. І. Пометун]. – К., 2004.
69. Професія – вчитель літератури: Словник-довідник [упор. Т. Чередник]. – Тернопіль, 2009.
70. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу: монографія / А. Л. Ситченко. – К., 2004.
71. Ситченко А. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу / А. Ситченко. – К., 2004.
72. Ситченко А. Л. Методика викладання літератури: термінологічний словник [за ред. А. Л. Ситченко] / А. Л. Ситченко, В. І. Шуляр, В. В. Гладішев. – К., 2008.
73. Словник художніх засобів і тропів [автор-укладач В. Ф. Святовець]. – К., 2011.
74. Стайн Дж. Сучасна драматургія в теорії та театральній практиці: в 3 книгах / Дж. Стайн. – Львів, 2003.
75. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія [за заг. ред. Д. С. Наливайка]. – К., 2009.
76. Таранік-Ткачук К. В. Від Вітмена до Маркеса: Матеріали до уроків зарубіжної літератури / К. В. Таранік-Ткачук. – Тернопіль, 2005.
77. Таранік-Ткачук К. В. Стилїстичний аналіз художнього твору на уроках зарубіжної

- літератури / К. В. Таранік-Ткачук. – К., 2008.
78. Ткаченко А. О. Мистецтво слова. (Вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв / А. О. Ткаченко. – К., 1997.
  79. Чижевський Д. І. Історія української літератури / Д. І. Чижевський. – К., 2003.
  80. Чижевський Д. І. Порівняльна історія слов'янських літератур / Д. І. Чижевський. – К., 2005.
  81. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література від античності до початку ХІХ сторіччя: Історико-естетичний нарис / Б. Б. Шалагінов. – К., 1994.
  82. Шалагінов Б. Б. Шлях Гете. Життя, філософія, творчість: Посібник для вчителя / Б. Б. Шалагінов. – Харків, 2003.
  83. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник / Ф. М. Штейнбук. – К., 2007.

Періодичні фахові видання

1. Всесвіт: фаховий журнал світової літератури. – К.: Видавничий дім «Всесвіт»: <http://vsesvit-journal.com>
2. Всесвітня література в сучасній школі: науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України. – К.: РА «Освіта України».
3. Всесвітня література в школах України: науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України. – К.: Педагогічна преса.
4. Зарубіжна література в школах України: науково-методичний журнал. – К.: Антросвіт: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/zlvsh/index
5. Всесвітня література та культура: науково-методичний журнал. – К.: Антросвіт.
6. Зарубіжна література: науково-методична газета. – К.: Шкільний світ: <http://literatura@lveresnya.com.ua>
7. Зарубіжна література в школі: науково-методичний журнал. – Харків: Основа.
8. Слово і Час: науково-теоретичний журнал. – К.: Національна академія наук України, Інститут літератури імені Тараса Шевченка, Національна спілка письменників України: <http://www.slovoichas.in.ua>

Сайти бібліотек

1. Державна бібліотека України для юнацтва: <http://www.4uth.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України для дітей: www.chl.kiev.ua/
3. Національна парламентська бібліотека України: <http://www.nplu.org/>
4. Львівська обласна бібліотека для дітей: <http://kazkar.at.ua/lodb.org.ua/>
5. Електронна бібліотека української літератури (зарубіжна література): <http://ukrlib.com>.
6. Бібліотека українського центру: <http://ukrcenter.com>.
7. Дитячий сайт «Казкар»: <http://kazkar.at.ua/>

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ
10 клас

Гомер

Література: «Божественна комедія» («Пекло», пісня XXVI) Данте Аліг'єрі, «Троїл та Крессіда» В. Шекспір; «Цирцея» Лопе де Вега, «Повернення Одиссея», «Ахілл та Одиссей» М. Гумільова; «Улліс» Дж. Джойса.

Живопис і графіка: «Одиссей у печері Поліфема» Я. Йорданса, «Цирцея, що заманює Одиссея», «Пенелопа, що чекає Одиссея», «Одиссей і сирени» Дж. В. Вотергауса; «Одиссей та Пенелопа» Прімагіччо Франческо; «Одиссей і Навсікая» В. Сєрова; «Одиссей і Пенелопа», «Поліфем» Й. Г. В. Тішбейна; «Одиссей і сирени» Г. Дж. Дрейпера;

Скульптура: «Голова мармурової статуї Одиссея», ймовірно II століття до н. е.

Кінематограф: «Мандри Одиссея» (реж. Маріо Камеріні, Маріо Бава, Італія, 1955); серіал «Пригоди Одиссея» (реж. Франко Россі, Італія, Франція, Німеччина, 1968); «Одиссея» (реж. А. Кончаловський, США, Німеччина, Великобританія, Італія, 1997)

Данте

Література: «Життя Данте» Дж. Боккаччо; «Муза», «Данте» А. А. Ахматової; «Вона прийшла з морозу, покрасніла...» О. О. Блока; «Розмова про Данте» (трактат) Й. Е. Мандельштама; «Есе про Данте» Х. Л. Борхеса

Живопис: Данте на фресці вілли Кардуччо Андреа дель Кастаньо; «Портрет Данте» Сандро Боттічеллі; «Беатріче несе поета вгору до Святої Трійці» Дж. ді Паоло, «Данте під час читання» Л. Сіньореллі; «Данте та Беатріче» А. Шеффера; «Лодія Данте» («Данте та Вергілій у пеклі») Е. Делакруа; «Данте та Вергілій у пеклі» В. Бугро; «Беатріче» Дж. В. Вотергауса; «Данте і Беатріче» Дж. В. Вотергауса; «Сцена з «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі» Е. Сонрель; «Кохання Данте», «Річниця смерті Беатріче», «Паоло і Франческа» Д. Г. Росетті; «Перша зустріч Данте та Беатріче» Г. Холідея; «Пекло» С. Боттічеллі, ілюстрації У. Блека.;

Гравюра: гравюри Г. Доре

Музика: «Франческа да Ріміні» П. І. Чайковського; фортепіанна соната-фантазія «Після читання Данте»; «Данте-симфонія» Ф. Ліста

Вільям Шекспір

Література: «Діяння данів», хроніка Саксона Граматика; «Учнівські роки Вільгельма Мейстера»; Й. В. Гете; «Я – Гамлет. Холодіє кров» О. О. Блока; «Гамлет» Б. Л. Пастернака; «Діалог Гамлета з совістю» М. І. Цветаєвої; «Чорний принц» А. Мердока; «Розенкранц і Гільденстерн мертві» Т. Стоппарда; «Гамлет» П. Г. Антокольського.

Живопис: «Гамлет та Офелія» М. О. Врубеля (1883, 1884, 1888); «Сцена театру в «Гамлеті» Е. О. Еббі; «Гамлет та Горацио на кладовищі», «Смерть Офелії» Е. Делакруа; «Гамлет і Офелія» Д. Г. Росетті; «Офелія» Дж. У. Уотерхауса; «Офелія» Е. Міллеса; «Офелія» П. А. Штека; «Офелія» К. Маковського; «Офелія» А. Х'юза; ілюстрації В. Е. Єрко, С. Г. Бродського.

Кінематограф: «Гамлет» (реж. Л. Олів'є, Великобританія, 1948); «Гамлет» (реж. Г. Козінцев, СРСР, 1964); «Гамлет» (реж. Т. Річардсон, Великобританія, 1969); «Гамлет» (реж. Р. Беннет, Великобританія, США, студія ВВС, 1980); «Гамлет» (реж. Ф. Дзеффірееллі, Великобританія, 1990); «Гамлет» (реж. К. Брана, США, Великобританія, 1996); «Розенкранц та Гільденстерн мертві» (фільм Т. Стоппарда за власною п'єсою-адаптацією, Великобританія, США, 1990); «Гамлет» (реж. Г. Доран, США, Великобританія, Японія, 2009); «Гамлет» (реж. Р. Лок, Великобританія, 2015).

Ернест Теодор Амадей Гофман

Література: «Крихітка Цахес» Я. Стельмаха, Є. Попович, С. Сакидон.

Живопис: автопортрети Гофмана 1810-1820, 1822; «Портрет Гофмана в оточенні героїв» А. Богучарова; Ніка Гольц ілюстрації до твору «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер»; ілюстрації Н. Гольц, С. Чайкуна, К. Ф. Тіле, В. Єрко.

Кінематограф: «Помилка старого чарівника» (реж. Ц. Бляйвайс, Німеччина, 1983); «Гофманіана» (мультфільм, реж. С. Соколов, СРСР, Союзмультфільм, 2006)

Микола Васильович Гоголь

Література: «Божественна комедія» Данте

Живопис: «Сто малюнків до поеми М. В. Гоголя „Мертві душі“» О. Агіна та Є. Бернадського, (1847-1848), ілюстрації П. М. Боклевського; групи художників під керівництвом П. П. Гнедича і М. М. Далькевича, акварелі П. П. Соколова, пейзажі В. Є. Маковського, серія офортів Марка Шагала, малюнки О. М. Лаптева.

Музика: опера «Мертві душі» Р. Щедріна.

Театр: «Мертві душі» (комедія Театру на Подолі, реж.-пост. І. Славинський, 2009).

Кінематограф: «Мертві душі» (фільм-спектакль, реж. Л. Трауберг, СРСР, 1960); «Мертві душі» (фільм-спектакль, реж. О. Белінський, СРСР, 1969), «Мертві душі» (реж. М. Шнайдер, СРСР, 1984).
Скульптура: скульптура М. В. Томського (1952), пам'ятник скульптора М. А. Андреева (1909).
Відео: «Виправдання Гоголя» (реж. І. Золотуський, 8 серія, «Чичіков та інші», Росія, 2009).

Волт Вітмен

Література: Михаль Семенко, Б.-І.Антонич, П.Тичини, І. Багрянний. «Мій Вітмен» К. Чуковського, «Початок Вітмена» І. Драча, «Волт Вітмен» Я. Врхліцького
Живопис: «Портрет В. Вітмена» Ф. Збарського; «Волт Вітмен» Т. Ікінса; ілюстрації В. Пивоварова до книги «Мій Вітмен» К. Чуковського; «Портрет президента А. Лінкольна» В. Маріса.
Музика: оркестрова увертюра «Волт Вітмен», кантата на вірші В. Вітмена «Вперед, до невідомих земель» симфонія на слова В. Вітмена «Морська» Г. Холста; пісня на вірші зі збірки «Листя трави» В. Вільямса, альбом «Листя трави» рок-співака Іггі Попа, музика Алва Ното.
Кінематограф: «Товариство мертвих поетів» (реж. П. Вір, США, 1989).

Федір Іванович Тютчев

Живопис: «Ф. І.Тютчев» С. Левицького; «Ф. Тютчев» І. Бевзенка; «Ф.І.Тютчев» С. Решетнєва; «Федір Тютчев» С. Александровського, «Вечір. Золоте плесо», «Над вічним спокоєм», «Весна. Велика вода» І. Левітана; «Мовчання» М. Нестерова; «Місячна ніч» І. Крамського; «Impression. Схід сонця» К. Моне.
Музика: романс «Я вас зустрів...» (автор музики невідомий); романси «Фонтан», «Цей день я пам'ятаю», «Весняні води» С. Рахманінова; дует «Сльози» П. Чайковського.

Афанасій Афанасійович Фет

Живопис: «А. Фет» І. Рєпіна; «Березовий гай» А. Куїнджі; «Дама в саду» К. Моне
Музика: романси «Я нічого тобі не скажу» П.Чайковського; «В мовчанні ночі темної...», «Яке це щастя» С. Рахманінова, «На зорі ти її не буди» А. Варламова; «Даремно» С. Нікітіна.

Стендаль

Література: Д. Паламарчук, Е. Старинкевич, Н. Немчинова.
Живопис: «Портрет Стендаля» Соденмарка; «Стендаль, що танцює» А. Мюссе; ілюстрації П. Пінкесевича, «Наполеон на Аркольському мосту» А.-Ж Гро, «Наполеон, що переходить через Сен-Бернар», «Портрет Наполеона І» Ж. Л. Давида;
Скульптура: «Статуя Наполеона» А. Канова
Театр: експериментальна вистава-хроніка XIX ст. «Червоне і чорне» (реж. О. Гирба, Одеський рос. драм. театр)
Кінематограф: «Червоне і чорне» (реж. С. Герасимов, Г. Склянський, СРСР, 1976).

Густав Флобер

Література: «Анна Кареніна» Л. М. Толстого
Живопис: «Портрет Гюстава Флобера» Е. Жиро; ілюстрації до роману «Пані Боварі» М.Майофіса, Е. Буальвена, В. Милашевського, С. Бродського.
Музика і театр: опера «Мадам Боварі» Е. Бордевіля; опера «Лючія ді Ламмермур» Г.Доніцетті; вистава Театру ім.Мосради «Пані Боварі» (реж. Ю. Єрбмін)
Кінематограф: «Пані Боварі» (реж. В. Мінелі, Франція, 1949); «Пані Боварі» (реж. Х. Шотт-Шобінген, Німеччина-Італія, 1969); «Мадам Боварі» (реж. К. Шаброль, Франція, 1991).

Федір Михайлович Достоевський

Література: «Гобсек» О. де Бальзака, «Перехресні стежки» І. Франка, «Гріх» В. Винниченка, «Я (Романтика)» М. Хвильового.
Живопис: Портрети Ф. Достоевського В. Перова, К. Трутовського, В. Фаворського; «Ф. М. Достоевський і Петербург» І. Глазунова, ілюстрації до творів Ф. Достоевського І. Глазунова, О. Буркатовського, М. Добужинського, Д. Шмаринова, В. Фаворського; «Що є істина» М. Ге; «Злочин і кара» О. Литвинова; «Воскресіння Лазаря» Рембранта.
Скульптура: «Достоевський» Н. Баранова
Музика і театр: опера «Раскольніков» Г. Зутермейстера; опера «Раскольніков» Е. Петровича; вокальна симфонія на тексти Ф. Достоевського В. Соммера; музика до вистави «Злочин і кара» А. Онеггера.
Кінематограф: «Раскольніков» (реж. Р. Віне, Німеччина, 1923); «Злочин і кара» (реж. П. Шеналь, Франція, 1934); «Злочин і кара» (реж. Дж. Фон Штернберг, США, 1935); «Злочин і кара» (реж. Ж. Лампен, Франція, 1956); «Злочин і кара» (реж. Л. Куліджанов, СРСР, 1969); «Злочин і кара» (реж. Д. Светозаров, Росія, 2007).

Оскар Вайльд

Література: «Портрет» М. Гоголя, «Шагренєва шкіра» О. де Бальзака.

Живопис, карикатура: «Оскар Вайльд» А. Тулуз-Лотрека; карикатури на О. Вайльда М. Бірбома, Дж. Уїстлера.

Театр: мюзикл «Портрет Доріана Грея» С. Наміна.

Кінематограф: «Портрет Доріана Грея» (реж. А. Стром, Данія, 1910); «Портрет Доріана Грея» (реж. А. Смалі, США, «Портрет Доріана Грея» (реж. В. Мейерхольд, Росія, 1915); «Портрет Доріана Грея» (реж. О. Освальд, Німеччина, 1916). «Портрет Доріана Грея» (реж. А. Левін, США, 1945) «Портрет Доріана Грея» (фільм-вистава, реж. Н. Мурусалава і В. Турбін, СРСР, 1968).

Шарль Бодлер

Література: «Зів'яле листя» І. Франка, «До Бодлера» К. Бальмонта, «Pro domo» М. Зерова, «Морозе! Ти – душа парнаського співця...», «Бодлер», «Немає гірш, як бути собі нудним...» М. Рильського, «Із наслідувань французькій» І. Качуровського, «Лебідь» Олександра Олеся, «Крила» Л. Костенко; Д. Загул, брати П. і Я. Савченки, Михайль Семенко, О. Слісаренко, П. Тичина, угруповання «Біла студія» – група «Музагет», В. Брюсов, К. Бальмонт, О. Блок.

Живопис, графіка: «Портрет Ш. Бодлера» Г. Курбе, «Шарль Бодлер» Е. Дероя, «Коханка Бодлера» Е. Мане; «Вечір. Золоте плесо», «Вечірній дзвін» І. Левітана, «Захід сонця в Венеції», «Захід сонця на Сени», «Враження. Схід сонця», «Сутінки» К. Моне; «Таємничі джерела гармонії», «Я в студії» С. Далі, «Дев'ятий вал», «Хвиля» І. Айвазовського.

Музика: «Адажіо для струн» С. Барбера, «Місячне сяйво» К. Дебюссі, «Місячна соната» Л. Бетховена, «Радісний марш» Е. Шабріє.

Кінематограф: «Запрошення до подорожі» (реж. Ж. Дюлаб, Франція, 1927); «Так звані каріатиди» (реж. А. Варда, Франція, 1984); «Портрети господинь» (реж. Р. Лабб, Франція, 2013).

Відео: поезії Ш. Бодлера, читає М. Пікколі:

https://www.youtube.com/watch?v=Y8M3L-RHE_o&list=RDY8M3L-RHE_o#t=39

Поль Верлен

Література: щоденники, листи В. Стефаніка; «Зів'яле листя» І. Франка; збірка «Сонети і елегії» М. Зерова; «Під осінніми зорями», «Є така поезія Верлена...» М. Рильського; «Красива осінь вишиває клени...» Л. Костенко; «Intermezzo» М. Коцюбинського, «Народження музики» К. Бальмонта; Р.-М. Рільке, Ф. Гарсія Лорка, М. Вороний, П. Тичина, М. Зеров, М. Рильський, М. Драй-Хмара, угруповання «Молода муза»; В. Брюсов, К. Бальмонт, О. Блок, Б. Пастернак, А. Ахматова.

Живопис, графіка: «Портрет Поля Верлена» Г. Курбе; «Поль Верлен» А. Цорна; «Вечори у Верлена в 1888 році» Ф.-О. Казальса; малюнки П. Верлена; «Осінь в Аржантеї», «Осінь ріка», «Осінь» К. Моне, «Осіньні берези» Р. Д. Орлендонка; «Осінь. Берег Сени поблизу Бужевалія» А. Сіслея; «Золота осінь» І. Левітана; «Золота осінь» В. Полєнова; «Зелена фея» А. Маньяна, «Натхнення поета» Н. Пуссена, «Поцілунок Музи» П. Сезанна, «Муза» М. Врубеля.

Музика: «Море» К. Дебюссі, «Гра води» М. Равеля; «Осінь пісня» П. Верлена, виконує Ш. Трене.

Відео: Творчий шлях П. Верлена: <https://www.youtube.com/watch?v=G1RDcImFuCk>;

пісні на слова П. Верлена, виконує

Л. Ферре: https://www.youtube.com/watch?v=iq43Vs8CEw&list=RD_iq43Vs8CEw#t=46

Артюр Рембо

Література: «Хлопчисько прийшов з Шарлевільо...» Л. Костенко, «Творив Рембо, як геній...» Н. Матвєєвої, «Верлен і Рембо» О. Мурашкінцевої; Б.-І. Антонич, Ю. Клен, М. Зеров, М. Драй-Хмара, М. Рильський, М. Вороний, Е. Андєвська, Г. Міллер, А. Бретон, Г. Аполлінер, П. Елюар, О. Блок, І. Анненський, В. Брюсов, В. Маяковський.

Живопис, графіка: «Портрет Рембо» Г. Курбе, «Портрет Артюра Рембо, написаний з пам'яті, 1898 рік» Ф. Валлоттона, «Поранений Рембо» Ж. Росмана, «Поранений янгол» Х. Симберга, малюнки Е. Делає; «Блудний син» П. де Шавана; «Висота», «Хлопчик з трубкою», «Старий жебрак із хлопчиком» П. Пікассо; «Хлопчик в червоній жилетці» П. Сезанна; «Савояр» В. Перова

Музика. «Сициліана» Г. Форє; «Не до серйозності в сімнадцять років вам...» А. Рембо, виконує Л. Ферре.

Відео. «Розчарування в творчості» <https://www.youtube.com/watch?v=6580ckZAqXw>;

«Богема» А. Рембо, анімаційний фільм студії «DESSIN ANIME ORIGINAL»:
https://www.youtube.com/watch?v=3l_jn4e0P1I

Caïm:mag4.net/Rimbaud/index.html

Моріс Метерлінк

Література: французька народна казка «Синій птах»; «Заручини» М. Метерлінк; «Над Дніпром», «Ніч на полонині» Олександра Олеся; «Лісова пісня» Лесі Українки.

Живопис. «Портрет М. Метерлінка» Ф. Мазереля, «Закохана пара» В. Кандінського, «Синій птах» К. Сомова; «Острів блаженств» А. Бернара; «Пейзаж у стилі набі» П. Рансона; ілюстрації до п'єси Б. Дехтерьова, Г. Кузнецова, О. Мамонтова, Георгія, Олександра, Валерія Трауготів, В. Цикоти, Ф. К. Робінсона.

Музика. «Ранок» Е. Гріга; опера «Пеллеас і Мелізанда» К. Дебюссі; «Пісні на вірші М. Метерлінка» Б. Яворського; «Роздуми». Музика на вірші Моріса Метерлінка Л. Буланже, музика до сценічних та кінематографічних втілень І. Саца, Г. Гладкова, А. Петрова, І. Костала.

Театр: «Синій птах» (вистава МХАТу, реж. К. Станіславський, 1908 р.), «Синій птах. Початок гри» (вулична вистава Харківського театру для дітей та юнацтва); «Кличе невідома далечінь» (автор-постановник Л. Цодікова, Дитячий музичний театр «Золотий ключик», м. Дніпро); «Синій птах» (реж. О. Кравчук, Луганський театр ляльок, 2013).

Аудіоспектакль «Синій птах» реж. К. Станіславського, Л. Сулержицького, І. Москвіна, МХАТ, СРСР, 1946 р.: <https://www.youtube.com/watch?v=vpdptbZnUfQ>

Кінематограф: «Синій птах» (реж. М. Турнер, США, 1918); «Синій птах» (реж. У. Ленг, США, 1940); «Синій птах» (реж. Дж. Кьюкор, США-СРСР, 1976); мультфільм «Синій птах», (реж. В. Ліванов, СРСР, 1970) р., «Синій птах» (реж. Дж. К'юкор, США, СРСР, 1976); «Синій птах» (серіал-аніме, реж. Хіросі Сасагава, Японія, 1980).

11 клас

Йоганн Вольфганг Гете

Література: «Обробка легенди про Фауста» Й. Шпіса; «Трагічна історія доктора Фауста» К. Марло; «Історія Фауста» Г. Відман; «Життя Фауста» І. Н. Порітцера; «Сцена з Фауста» О. С. Пушкіна; «Фауст» Г. Гейне; «Маргарита» М. С. Гумільова; «Майстер і Маргарита» М. О. Булгакова; «Доктор Фаустус» Т. Манна; «Учитель Гнус» Г. Манна; «Агасфер» С. Гейма.

Живопис і графіка: «Фауст» («Алхімік у своєму кабінеті») Рембрандта; «Фауст», «Політ Фауста та Мефістофеля» М. О. Врубеля; «Фауст і Мефістофель Е. Делакруа; «Фауст і Маргарита в саду» Дж. Тіссо; ілюстрації Ф. Г. Шліка.

Музика: «Жив у Фуле король» Л. ван Бетховена; «Фауст» Л. Шпора; «Сцени з «Фауста» Гете» Р. Шумана; «Фауст» Ш. Гуно; «Мефістофель» Арріго Бойто; «Симфонія №8» Г. Малера; «Доктор Фауст» Ф. Бузоні; «Вогняний янгол» С. Прокоф'єва; «Фауст», «Історія доктора Йоганна Фауста» А. Шнітке; «Фауст. Остання ніч» П. Дюсапена.

Кінематограф: «Краса диявола» (реж. Рене Кле, Франція, 1950); «Урок Фауста» (анімація, фентезі, драма; реж. Ян Шванкмайер, Чехія, Велика Британія, Франція, 1994); «Фауст» (реж. О. Сокуров, Росія, Німеччина, Франція, Японія, Великобританія, Італія, 2011).

Франц Кафка

Література: «Метаморфози» Овідія

Живопис: «Крик» Е. Мунка; малюнки Ф. Кафки; «Рука у пастці» А. Джакометті; «Вечірній павук надії» С. Далі; «Павук, що посміхається» О. Редона.

Музика: «Перетворення» (музика для оркестру) Г. Ейнема; «Вокальна симфонія на тексти Ф. Кафки» В. Соммера.

Кінематограф: «Це чудове життя Франца Кафки» (реж. П. Капальді, Велика Британія, 1993 (1995); «Кафка» (реж. С. Содерберг, США, 1991); «Співачка Жозефіна і мишачий король» (реж. С. Маслобойчиков, Україна-Німеччина, 1994).

Відео: «Відомі люди. Франц Кафка» :

https://www.youtube.com/watch?v=EG_pUiwPQaQ

Михайло Опанасович Булгаков

Література: Біблія; «Фауст» Й. В. Гете, Е. Т. Гофман, Г. Сковорода, Леся Українка; «Вій» М. В. Гоголя; «Пам'яті М. Булгакова» Анни Ахматової.

Живопис і графіка: «Портрет Булгакова» А. Волкова; малюнки до роману «Майстер і Маргарита» П. Нечаєвої; графічні ілюстрації до роману Г. Басирова, С. Мосієнка; ілюстрації до роману Н. Рушевої, М. Бруні, О. Державіна; «Водойма, у якій Пілат умив руки» Дж. Б. Йейтса; «Демон» М. Врубеля; «Муза, що надихає поета» А. Руссо; «Христос і Пілат» («Що є істина?»), «Голгофа» М. Ге; «Над Вітебськом», «Закохані» М. Шагала; «Поцілунок Іуди» Джотто; «Демон Азазель» Л. Бретона.

Скульптура: «Мефістофель» М. Антокольського

Музика і театр: «Майстер і Маргарита» (музика до балету) А. Петрова; «Майстер і Маргарита» (вистава Театру на Таганці, реж. Ю. Любімов); «Майстер і Маргарита» (вистава Національного українського драматичного театру ім. І. Франка, реж. І. Молостова).

Кінематограф: «Пілат та інші» (реж. А. Вайда, ФРН, 1971); «Майстер і Маргарита» (реж. М. Войтишко, Польща, 1989); «Майстер і Маргарита» (реж. Ю. Кара, Росія, 1994).

Гійом Аполлінер

Література: С. Полоцький, М. Зеров, М. Драй-Хмара, Ю. Клен, Б.-І. Антонич, В. Маяковський.

Живопис, карикатура: «Портрет поета (Гійом Аполлінер)» М. де Вламінка; «Муза, що надихає поета» А. Руссо; «Портрет Гійома Аполлінера» Дж. Де Кіріко; «Портрет Гійома Аполлінера» П. Пікассо; «Портрет Гійома Аполлінера для «Каліграм» П. Пікассо; «Портрет Аполлінера» А. Матісса; «Голубка» П. Пікассо; графічні малюнки М. Лорансен; Ж. Кокто, Г. П'єре; «Париж. Міст Мірабо»; В. Верейського; «Алегорія на початок Першої світової війни» Г. Нарбута; шаржі «Аполлінер у вигляді Папи Римського, Геракла, французького академіка» П. Пікассо.

Відео: Аполлінер і Андре Рувеїр :

<https://www.youtube.com/watch?v=gJTTOBz7W6E>

«Міст Мірабо», читає Гійом Аполлінер:

https://www.youtube.com/watch?v=v3UF_1LM-Tc

«Міст Мірабо», читає Сердж Рєгані: <https://www.youtube.com/watch?v=wHoyGaxhkmQ>

Райнер Марія Рільке

Література: Міф про Орфея, М. Зеров, М. Драй-Хмара, Ю. Клен, Б.-І. Антонич

Живопис, гравюра: «Портрет Райнера Марія Рільке» Х. Вестова, «Портрет Р. М. Рільке» П. Модерзон-Беккер, «Портрет Р. М. Рільке» А.-Л. Лулу; «Портрет Рільке» Е. Орліка; «Рільке в Москві» Л. Пастернака; ілюстрації до творів Р. М. Рільке; «Смерть Орфея» Джорджоне; «Орфей» Р. Саверея; «Міф про Орфея» М. Шагала; «Музика», «Дерево життя», «Життя та смерть» Г. Клімта; «Орфей» Ж. Дельвіля; «Три дерева» Рембранта; «Мрійник» Ф. Давіда; «Дерево» Е. Мунка

Скульптура: «Бюст Рільке» К. Вестхоф; «Мислитель», «Прощання», «Псіхея» О. Родена; «Пора листопада» В. Максимова; «Орфей та Еврідіка» Я. Дель Селлано.

Музика: «Ораторія № 8». Дві пісні для голосу та ансамблю (кларнет, бас кларнет, труба, селена, арфа, скрипка, альт, віолончель) А. Веберна; опера «Бідування Орфея» Д. Мійо; «Симфонія № 14» Д. Шостаковича.

Кінематограф: «Заповіт Орфея» (реж. Ж. Кокто, Франція, 1960)

Сайт <http://www.rilke.de>

Федеріко Гарсія Лорка

Література: «Кармен» О. Блока; «Гітара Гарсія Лорки» М. Асєєва; «Гордість Іспанії» В. Стуса; «Федеріко Гарсія Лорка» Д. Паличка.

Живопис: «Іспанський гітарист», «Іспанський балет» Е. Мане; «Скрипка і гітара», «Торо й Торерос» П. Пікассо; «Закохана пора» В. Кандинського; «Поцілунок» Г. Клімта; «Іспанія», «Передчуття громадянської війни в Іспанії» С. Далі; «Голова циганки» А. Матіса.

Музика: «Епітафія Ф. Гарсія Лорки» (у 3-х частинах для солістів хору та інструментів) Н. Луїджі; «Три драматичні романси на вірші Ф. Гарсія Лорки» Ю. Мамедова; «Три романси на вірші Лорки» Т. Мансуряна; «Хори на вірші Лорки» Я. Верещагіна; «Андалузський романс» П. Сарасате; «Іспанські увертюри» М. Глінки.

Кінематограф: «Загибель поета» (реж. В. Захаров, СРСР, 1986)

Відео: «Відомі люди. Федеріко Гарсія Лорка»:

<https://www.youtube.com/watch?v=IYzsFlpKfG4>

Олександр Олександрович Блок

Література: «Блакитна панна», «Інфанта» М. Вороного; «Сіроокий король» А. Ахматової; «Учора в дощ зайшов до мене Блок» Л. Костенко.

Живопис: «Портрет О. О. Блока» К. Сомова; «Портрет Олександра Блока» І. Пархоменка; «Портрет О. Блока» Ю. Чистякова; «Портрет О. Блока» невідомого художника з архіву В'ячеслава Іванова; «Портрет О. О. Блока» Т. Гіппіус; «Портрет О. Блока» С. Коньонкова; «Поет О. Блок і Незнайома» І. Глазунова; «Ілюстрація до вірша О. О. Блока «Незнайома»» Л. Бакста; «Невідома» І. Крамського; «Портрет Аделі Блох-Бауер» Г. Клімта.

Скульптура: «Пам'ятник О. Блоку» О. Комова (м. Москва); «Пам'ятник О. Блоку» Є. Ротанова (м. Санкт-Петербург).

Музика: «Незнайома» музика Ю. Фаліка; «Сім віршів О. Блока» вокально-інструментальна сюїта Д. Шостаковича; «Сіроокий король» романс О. Вертинського.

Театр: радіоспектакль «Незнайома» (реж. А. Ефрос, музика М. Богословського).

Відео: «Незнайома», читає В. Смєхов: <https://www.youtube.com/watch?v=xеQLvZXyXRM;>

Анна Андріївна Ахматова

Література: Біблія.

Живопис: «Анна Ахматова» А. Модільяні; «Портрет Анни Ахматової» М. Альтмана; «Портрет А. Ахматової» О. Кардовської; «Ахматова» малюнок Ю. Анненкова; «Анна Ахматова» З. Серебрякової; «Анна Ахматова» К. Петрова-Водкіна; серія портретів А. Ахматової М. Тирси; «Анна Ахматова» М. Лянглебена; «Портрет Ахматової. Біла ніч» А. Осьмеркіна; ілюстрації до поезій Ахматової

Ю. Анненкова, О. Тишлера, А. Остроумова-Лебедева, В. Замирайла; «Чаклунство» К. Сомов; фреска в капелі дель Арена в Падуї «Оплакування Христа» Дж. Ді Бондоне; «Розп'ятий Христос. Розп'яття» Ж. Руо.
Скульптура: «Та, що плаче» О. Родена; «Поет і муза» В. Саворіна; «Мужність» С. Ерзі.
Музика. «Прелюдія № 5, 7. 12» С. Рахманінова; «Симфонія № 5, 7. 13» Д. Шостаковича; «Реквієм» А. Моцарта; романси на слова А. Ахматової О. Матюхіна, Є. Гузеєва, В. Бібергана, О. Рибнікова; «Реквієм» Б. Тіщенко; голос А. Ахматової: <https://www.youtube.com/watch?v=DNC-LmuaFcs> (вірші); <https://www.youtube.com/watch?v=P--7yKGBfro> («Реквієм»);
Відео: «Поет і час. Анна Ахматова»: <https://www.youtube.com/watch?v=qcj75QGD9Bc>; документальний фільм «50 років без Ахматової»: <https://www.youtube.com/watch?v=OrUgyC48VYI>.

Володимир Володимирович Маяковський

Література: М. Цветаєва, Б. Пастернак, В. Семенов, М. Рильський, Д. Павличко.

Живопис, графіка: «Портрет В. В. Маяковського» П. Келіна; «Портрет Володимира Маяковського» Н. Соколова; гравюра «Портрет В. Маяковського» В. Севрюкова; «Поет-футурист (портрет В. В. Маяковського)» І. Репіна; «Портрет В. Маяковського» В. Барта; «Портрет В. Маяковського» Ю. Могилевського; малюнок «Ліля Брік» В. Маяковського; «Портрет В. Маяковського» Ю. Чистякова; «Силуетний портрет В. Маяковського» Є. Круглікової; малюнок «В. В. Маяковський за роботою в РОСТА» А. Нюренберга, «В.В.Маяковський у РОСТА» О. Дейнеки; із серії «Володимир Маяковський», «Прогулянка», «Закохані» М. Шагала; малюнки та рекламні роботи В. Маяковського; ілюстрації до поезій В. Маяковського В. Татліна; «Зірки» М. Ешера; «Поцілунок» М. Добужинського.

Скульптура: «Бюст Маяковського» С. Коненкова; «Портрет Маяковського» О. Кібальнікова; «В. Маяковський» І. Чайкова.

Музика: «Симфонія» М. Менькова; «Патетична ораторія» (за мотивами творів В. Маяковського) Г. Свиридова; «На весь голос» (поема для баса, органу та оркестру) О. Локшина.

Кінематограф: «Володимир Маяковський. Я – поет...» документальний фільм (реж. С.Сіваченко, СРСР): <https://www.youtube.com/watch?v=vI8Aq3wX6y0>

Відео: Кадри з В. Маяковським: <https://www.youtube.com/watch?v=M91wTjVhgmU>; «Срібна куля. Володимир Маяковський» (автор В. Вульф, Росія, 2002): <https://www.youtube.com/watch?v=iJ3i3cDCO7Q>; голос поета: <https://www.youtube.com/watch?v=q90LyXE8lfQ> («А ви могли б?...»); <https://www.youtube.com/watch?v=h748GJ4BM18> («Послухайте!»); «Послухайте!» переклад Дмитра Павличка, читає Василь Буколик: <https://www.youtube.com/watch?v=0Xzt6jWQgMc>; відомі українські актори й виконавці читають вірш В. Маяковського «Борг Україні»: <https://www.youtube.com/watch?v=pA-sWBVY1Jz8>; вірш В. Маяковського «Борг Україні» читає засл. арт. України В. Кашпорський: https://www.youtube.com/watch?v=thKf_rSxINs.

Борис Леонідович Пастернак

Література: «Гамлет» В. Шекспіра; А. Ахматова, М. Цветаєва, Р. М. Рільке, Л. Костенко.

Живопис. «Портрет Б. Пастернака» Ю. Піменова; «Сини Борис і Олександр» Л. Пастернака; «Портрет Б. Пастернака на тлі Балтійського моря» Л. Пастернака; «Портрет Б. Пастернака» Є. Пастернак; «Портрет Б. Пастернака» Ю. Анненкова; «Портрет Б. Пастернака» В. Авдєєва; «Силуетний портрет Б. Пастернака» Є. Круглікової; «Місячна ніч», «Зимова ніч» С. Жуковського; «Свіча горіла на столі» В. Волосова.

Скульптура. Скульптурний портрет «Б. Пастернак» В. Лемпорта; бюст «Б. Пастернак» З. Масленікова.

Музика: «Ноктюрн» Ф. Шопена; «Поема № 2», «Мрії» (поема) О. Скрибіна; аудіозаписи «Борис Пастернак. Вірші. Есе. Переклади. Читає автор». (1989); романс на слова вірша «Зимова ніч» (вик. І. Сказіної); «Мело, мело по всій землі...» (муз. А. Пугачової, вик. А. Пугачової); «Пам'яті Б. Л. Пастернака» О. Галича: <https://www.youtube.com/watch?v=aYRQIr6pTRQ>.

Кінематограф: «Інша драма» («Pasternak») (реж. А. Некрасов, СРСР-Великобританія, 1990); «Доктор Живаго» (реж. Д. Лі, США-Італія, 1965).

Відео. Б. Пастернак читає вірш «Синій цвіт»: <https://www.youtube.com/watch?v=CH4Rn-ICCx8>; «Гамлет» музика, виконання В. Висоцького: <https://www.youtube.com/watch?v=iQLYXcQ1ozY>; «Во всем ме хочется дойти до самой сути...» читає Й. Райхельгауз (atv.odessa.ua): <https://www.youtube.com/watch?v=CbGigM-gv2c>;

Джордж Оруелл

Література: Є. Замятін, «1985» Е. Бьорджесса, «1985» Д. Дадоша.

Живопис: ілюстрації до повісті-казки «Скотоферма» Зака Демиргяна.

Театр: п'єса «Скотоферма» Пітера Холла (Національний театр Англії); ця ж п'єса у постановці Молодіжної Групи театру Гешер (Ізраїль); українська постановка Театру Маскам Рад п'єса «Колгосп тварин».

Кінематограф: «1984» (реж. Р. Картъє, Велика Британія, 1954); «1984» (реж. М. Андерсон, Велика Британія, 1956р.); «1984» (реж. М. Редфор, Велика Британія, 1984); «Звіроферма» (мультфільм, реж. Дж. Хелас, Дж. Бетчелор, Велика Британія, 1954); «Скотоферма» (мультфільм, реж. Дж. Стефенсон, США, 1999)

Музика: гімн Океанії у виконанні Дж. Оруелла (Dominic Muldowney)

Генріх Белль

Література: «Двовірш-епітафія про битву під Фермопілами» Сімоніда Кеоського; «Приреченні покоління», «Пісня німецької матері», «Моїм співвітчизникам» Б. Брехта; «Воля до життя». О. Довженка; «В окопах Сталінграда» В. Некрасова; «Очима гуманіста» В. Стуса.

Живопис: «Обличчя війни» К. Гонзалес; «Війна», «Війна і мир», «Мир» О. Дікса; «Обличчя війни», «Передбачення громадянської війни в Іспанії» С. Далі; «Апофеоз війни» В. Верещагіна; «Медея» Е. Делакруа; «Медея» Фейербаха; «Крик» Е. Мунка.

Скульптура: погруддя Цезаря, Цицерона, Марка Аврелія; «Месник» Е. Барлаха; «Герніка» Рене Іше.

Музика: «Уцілілий з Варшави», «Свідок з Варшави» А. Шонберга; «Lacrimosa» К. Пендеровського.

Відео: Генріх Белль – літературний Нобель: www.youtube.com/watch?v=42EbOt9ezH4

Пауль Целан

Література: «Танго смерті» Ю. Винничука; «Реквієм» Д. Павличка; «Нота» Т. Севернюка; «Список Шиндлера» Т. Кінілілі

Музика: «Dies irae» (ораторія пам'яті замучених в Освенцимі) К. Пендерецького; «Уцілілий з Варшави» (для читця, хору та оркестру) А. Шонберга; «Вогняний замок» (пам'яті жертв фашистських таборів) Д. Мійо.

Скульптура: пам'ятник Паулю Целану в Чернівцях, скульптор І. Салевич.

Живопис: «Горіння» П. Пікассо; цикл «Цифри на серці» М. Савицького; «Впавши, дивись на зорі» С. Кейфера; «Апокаліпсис» С. Сипрошвілі.

Кінематограф: «Список Шиндлера» (реж. С. Стілберг, США, 1993).

Відео: Пауль Целан. Фуґа смерті:

https://www.youtube.com/watch?v=7H7zEWNsI_A ;

«Paul Celan. Favoriten» (Аудіокнига): www.youtube.com/watch?v=Ov81rnPGGww; «Біографія Пауля Целана»:

<https://www.youtube.com/watch?v=qSVDutcj2gM>; «Пауль Целан – світовий геній із українським корінням»:

www.youtube.com/watch?v=MtKCzgLmgcI

Сайт: celan-projekt.de

Бергольт Брехт

Література: «Легенда про мертвого солдата» Б. Брехта; «Україна в вогні» О. Довженка; «Людина і зброя» О. Гончара.

Живопис: «Портрет Б. Брехта» Б. Хеллера; «Б. Брехт» Р. Шліхтера.

Скульптура: пам'ятник Брехту перед театром Шиффбауердам у Берліні, арх. Ф. Кремер.

Музика: «Пісня годинника» (для хору і оркестру за словами Б. Брехта), «До нащадків» (для солісту, хору та оркестру, за словами Б. Брехта) Г. Ейнема; «Копійчана опера» К. Вайля; музика до вистави «Матінка Кураж та її діти» П. Дессау.

Театр: «Матінка Кураж та її діти» (Берлінер-ансамбль), пластична драма «Матінка Кураж та її діти» Київського молодіжного театру «Кураж» (реж.-пост. О. Складенко); вистава «Велика капітуляція» Закарпатського облмуздраттеатру (реж.-пост. М. Мільмейстер); вистава «Матінка Кураж та її діти», Чернігівського Молодіжного театру (реж. Г. Касьянов); спектакль «Матінка Кураж та її діти» майстерні народного артиста України Л. Сомова (реж. В. Демченко).

Кінематограф: «Вбивці виходять на дорогу» (реж. В. Пудовкин, СРСР, 1942), «Матінка Кураж та її діти» (реж. В. Штаудте, Швеція, Німеччина, 1955), «Дві матері» (реж. Ф. Байєр, НДР, 1957).

Відео: «Б. Брехт»: www.youtube.com/watch?v=IMc4xD3b9oE; «Театр і Брехт»;

https://www.youtube.com/watch?v=kSFD0i_zdBY

Ернест Міллер Гемінґвей

Література: «Пам'яті Хемінґуея» І. Драча; «В домі Хемінґуея під Гаваною» Д. Павличка; «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері; «Дім на горі» В. Шевчука; «Жага до життя» Дж. Лондона; «Зачарована Десна» О. Довженка

Живопис і графіка: «Трудівники моря» Р. Кента; «Соната Море» М. Чюрльоніса; «Трудівники моря» А. Райдера; «Хлопчик-рибалка» Р. Генрі; «Берег» О. Бенуа; «Рибалки на морі» В. Тьорнера; ілюстрації до твору Б. Власова, С. Шульца.

Кінематограф: «Старий і море» (реж. Дж. Стердґес, США, 1958); «Старий і море» (реж. Дж. Тейлор, США, 1990); «Старий і море» (реж. О. Петров, Канада-Росія-Японія, 1999)

Музика: «Море» (три симфонічні ескізи) К. Дебюссі; симфонічна поема «Море» М. Чюрльоніса

Габріель Гарсія Маркес

Література: Ю. Щербак, О. Ільченко, Є. Гуцало, П. Загребельний.

Живопис і графіка: «Мовчазність» І. Фюслі; «Ангел» О. Редона; «Тропічна Америка» Д. Сікейроса; «Ангел» С. Маргіна; «Голова ангела» Леонардо да Вінчі

Музика: «Адажіо» Альбіоні; опера «Створення світу» А. Петрова

Скульптура: «Пам'ять» О. Миловзорова

Кінематограф: «Дуже старий чоловік із велетенськими крилами» (реж. О. Белоусов, Білорусь, 1990); «Дуже старий чоловік із велетенськими крилами» (реж. Ф. Біррі, Італія-Іспанія-Куба, 1988)

Ясунарі Кавабата

Література: хайку Мацуо Басьо; А. Малишко, М. Рильський, П. Тичина, Л. Костенко, «Зачарована Десна» О. Довженка.

Живопис і графіка, гравюра, кераміка: «Три уславлені красуні», «Час змії», «Ледарка» (із серії «Повчальне дзеркало для батьків»), «Портрет 16-річної служниці» (із серії «Вибір пісень») Кітагави Утамаро; «Красуня» Андо Кайгецудо; «Журавлі», «Метелики», «Орхідеї», «Біле на білому» Ці Бай-Ши; «Вершина сатаміни в Юї біля моря» Андо Хіросіге; «Навчання маленьких дівчат чайної церемонії» Юнобу; «Гора Фудзі в ясну погоду» Кацусіки Хокусай; «Посудина для чайної церемонії» Огати Кендзан; «Закохані біля ширми» Хісікави Моронобу

Музика: «Японська сюїта» Г. Холста

Кінематограф: «Церемонія» (реж. Нагіса Осіма, Японія, 1971 р.)

Джером Девід Селінджер

Література: «Comin' Thro' the Rye» Р. Бернса ; «Колекціонер» Дж. Фаулза

Кінематограф: «Ловець у житі» (реж. Н. Томм, США, 2008 р.)

Живопис: «Чотири Мерилін» Е. Уорхола; картини в стилі поп-арт Дж. Джонса, Р. Раушенберга

Музика: Е. Престлі.

Ежен Йонеско

Література: «шістдесятництво», нью-йоркська група, постшістдесятники, українська «хімерна проза».

Живопис: ілюстрації до твору В. Меджибовського; триптих «Театр абсурду», або *Метаморфози фашизму* (за мотивами твору Е. Йонеско) В. Воловича; «Звіроподібні обличчя» (із серії «Капричос») Ф. Гойя

Скульптура: «Застілля» (скульптурна група) К. Фріча.

Театр: вистава «Носороги» театру «Біля Нікітських воріт» (реж. М. Розовський)

Кінематограф: «Носорог» (реж. Т. О'Хоргана, США, Велика Британія, Канада, 1974).

Сайт: unesco.org/index.html

Фрідріх Дюрренматт

Література: «Голомоза співачка», «Носороги» Е. Йонеско; «Чекаючи на Годо» С. Беккета.

Живопис: «Автопортрет», «Принижений Мінотавр», «Портрет планети», «Розлючені кентаври» Ф. Дюрренматта

Театр: «Візит дами» (реж. О. Морфова, вистава театру «Ленком»)

Кінематограф: «Візит» (реж. Б. Віккі, США, Німеччина, Франція, Італія, 1964); «Візит дами» (реж. М. Козакова, СРСР, 1989: https://www.ivi.ru/watch/vizit_damy/52957); «Візит старої дами» (реж. Н. Лейтнер, Австрія, Німеччина, 2008: <http://tfilm.co/8251-vizit-staroy-damy.html>)

Макс Фріш

Література: «Дон Жуан, або Любов до геометрії», «Андорра» Макса Фріша.

Живопис. «Santa Cruz» Є. Фру.

Театр, кіно «Романс про Санту Крус» (реж. Б. Гершт, телевізійний спектакль, 1993 р.: <http://www.dailymotion.com/video/x3787uc>)

Семюель Беккет

Література. «Голомоза співачка» Ежена Йонеско

Живопис: ілюстрації Ніколаса Хардінга

Театр. «Чекаючи на Годо» (реж. Р. Блін, *Théâtre de Babylone*, Париж); «Чекаючи на Годо» (реж. В. Красовський, театр «Місто»); «Чекаючи на Годо» (реж. О. Левінський, Московський академічний театр сатири, 1983); «Чекаючи на Годо» (реж. Ю. Бутусов, театр ім. Ленсовету, 1998); «Чекаючи на Годо» (реж. А. Заманська, Київський академічний Молодий театр, 2014); «Чекаючи на Годо» (реж. О. Кравчук, Львівський академічний театр ім. Леся Курбаса, 2006); «godo 2.0» (реж. О. Шмаль, театр «Art & Гарт», 2017).

Кінематограф: «Чекаючи на Годо» (реж. Вальтер Д. Асмус, Канада, 1989); «Чекаючи на Годо» (реж. М. Ліндсей-Хогга, Ірландія, 2001).

Милорад Павич

Література: «Морська мушля» Р. Д. Бредбері; Ю. Андрухович, О. Забужко, Т. Прохасько.

Живопис: «Раковина», «Равлик та янгол», «Натюрморт з годинником із чорного мармуру» С. Далі; «Метаморфози равлика» С. О. Сиденка; «Погонич равликів» Д. Немикіна; «Равлик» Є. Маруди.

Скульптура: статуя Хатшепсут з Бостонського музею образотворчих мистецтв; вапнякова скульптура Хатшепсут в художньому Метрополітен-музеї в Нью-Йорку; скульптурний портрет, який зображає Сенмута з Нефрура на руках, Британський музей.

Сайт: khazars.com

Хуліо Кортасар

Література: легенди і міфи Давньої Греції; «Смерть Орфея».

Живопис: «Смерть Орфея від менад» Еміля Леві; ілюстрація Франка Гаулі (Frank Gaulier) до оповідання Хуліо Кортасара «Менади»:

Музика: «Сон літньої ночі» Ф. Мендельсона; «Дон Жуан» Р. Штрауса; «Море» К. Дебюссі; «Симфонія № 5» Л. ван Бетховена